ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ & ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ
ΜΠΣ ΣΤΗ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ

Η ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ: Προοπτικές και κίνδυνοι. Τι επιφυλάσσει το μέλλον; Πώς επιδρά η πιθανή ένταξη κάποιων χωρών στην Ε.Ε.; Ποιες είναι οι ανάγκες διαρθρωτικών αλλαγών στις χώρες αυτές; (χρήση περιπτωσιολογίας-case study)

Μαρία Παπαπέτρου

Αθήνα
Σεπτέμβριος 2006

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θεωρώ υποχρέωση μου να ευχαριστήσω όσους μου έδωσαν την ευκαιρία να ασχοληθώ με ένα τόσο ενδιαφέρον θέμα, το οποίο για πρώτη φορά προσέγγισα στη λεπτομέρεια του.

Θερμά ευχαριστώ τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Χαρδούβελη Γκίκα ο οποίος με τις χρήσιμες παρατηρήσεις και συμβουλές του με βοήθησε αφενός, να εστιάσω στη λεπτομέρεια και αφετέρου να χρησιμοποιήσω στην πράξη όλα όσα μέχρι σήμερα γνώριζα στη θεωρία.

Επίσης θα ήθελα ξεχωριστά να σταθώ στην πολύτιμη βοήθεια και αμέριστη συμπαράσταση της κας Έλενας Σιμιντζή που χωρίς εκείνη η εργασία δύσκολα θα είχε φθάσει στην σημερινή της μορφή.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ 3

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^{Ο}: ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΒΑΛΚΑΝΙΚΗ

1.1 ΑΓΟΡΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ 10

1.2 ΑΓΟΡΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ 29

1.3 ΑΓΟΡΑ ΣΕΡΒΙΑΣ 41

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^{Ο}: ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ

2.1 ΓΕΝΙΚΑ 50

2.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ 55

2.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ 60

2.3.1 ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ 60

2.3.2 ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ 62

2.4 ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ 67

2.4.1 ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ROAA 67

2.4.2 ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ROAE 69

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^{Ο}: ΣΥΝΟΨΗ 71

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 73

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 76

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σε μια παγκόσμια οικονομία όπου τα πάντα κινούνται και εξελίσσονται με γρήγορους και ανατρεπτικούς ρυθμούς, η προσπάθεια περιγραφής του τραπεζικού συστήματος στη βαλκανική χαρακτηρίζεται πρωτόγνωρη, συναρπαστική αλλά και άκρως ενδιαφέρουσα.

Οι χώρες αυτές βιώνουν μια πρωτόγνωρη εμπειρία όχι μόνο σε οικονομικό επίπεδο αλλά ακόμα και στην καθημερινή τους ζωή. Η προσπάθεια τους να προσδεθούν στο άρμα της Ενωμένης Ευρώπης εκτός από δύσκολη διαφαίνεται και πολύπλοκη λόγω των ιδιαιτεροτήτων που κάθε χώρα από αυτές έχει. Και ας μην ξεχνάμε ότι τα μέχρι πρότινος πολιτικά καθεστώτα σε συνδυασμό με το ασταθές νομοθετικό «περιβάλλον» ενίσχυαν και πριμοδοτούσαν την γραφειοκρατία, τη διαφθορά , τις δωροδοκίες και την νομενκλατούρα.

Παρόλα αυτά η αξιοσημείωτη οικονομική ανάπτυξη που παρατηρείται κατά κύριο λόγο οφείλεται στο χαμηλό επίπεδο εκκίνησης, στις διαρθρωτικές αλλάγες που προωθούνται στις χώρες αυτές σε επίπεδο θεσμών, καθώς επίσης και στη δημιουργία ενός οργανωτικού πλαισίου προκειμένου να είναι δυνατή η εφαρμογή των κανόνων της ελεύθερης αγοράς.

Οι ελληνικές Τράπεζες από το 1990 περίπου είχαν διαγνώσει το κύριαρχο ρόλο και τις σημαντικές επενδύσεις που επρόκειτο να πραγματοποποιηθούν στην Βαλκανική χερσόνησο τα επόμενα χρόνια , μετά την πτώση των σοσιαλιστικών καθεστώτων και την προοπτική ένταξης χωρών της Βαλκανικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Έτσι προχώρησαν σε επενδύσεις κυρίως στην περιοχή είτε αναπτύσσοντας αυτόνομο δίκτυο είτε μέσω εξαγορών μικρών τραπεζικών οργανισμών. Άλλωστε μετά την ραγδαία επέκταση της λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα , τα τελευταία 2 χρόνια και των μεγάλων κερδών που κατά συνέπεια επετεύχθησαν, οι Έλληνες Τραπεζίτες έπρεπε να βρουν νέους τρόπους διατήρησης της υψηλής κερδοφορίας όταν η ελληνική αγορά θα ωρίμαζε. Η ανάπτυξη στην βαλκανική προσφέρει μεγάλες ευκαιρίες ανάπτυξης ενώ η προσαρμογή της ελληνικής οικονομίας στα ευρωπαϊκά δεδομένα είναι μια πρόσφατη εμπειρία η οποία αποτελεί ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η επέκταση περιλάμβανε κυρίως την Βουλγαρία και την Ρουμανία και τα τελευταία χρόνια και την Σερβία. Έχοντας αναπτύξει χρηματοοικονομικά προϊόντα με βάση τις ανάγκες των ελλήνων καταναλωτών για αυτή την περίοδο είναι σχετικά εύκολο να παρισφρήσουν στην

βαλκανική αγορά με ανταγωνιστικά προϊόντα πρόσφατα δοκιμασμένα και επιτυχημένα.

Είναι κοινά παραδεκτό ότι όσο πιο γρήγορα ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα «τοποθετείται» σε μια αναδυόμενη αγορά και αποκτά αναγνωρισιμότητα και φήμη στους πελάτες του τόσο αυξάνεται η κερδοφορία του. Έτσι τα πιστωτικά ιδρύματα που έγκαιρα διέγνωσαν το «χρυσωρυχείο των Βαλκανίων» προέβησαν σε εξαγορές κρατικών πιστωτικών ιδρυμάτων με πολύ χαμηλό τίμημα. Βέβαια ο βαθμός συγκέντρωσης του τραπεζικού συστήματος ποικίλει από χώρα σε χώρα. Έτσι για παράδειγμα στην Ρουμανία πρωτίστως αλλά και στην Βουλγαρία πολύ λίγες τράπεζες παραμένουν υπό κρατικό έλεγχο. Αυτό έχει σαν συνέπεια την αύξηση του τιμήματος που πρέπει να καταβληθεί από τους υποψήφιους αγοραστές που σε ορισμένες περιπτώσεις αγγίζει και ξεπερνά 3 ή 4 φορές την λογιστική αξία της τράπεζας. Από την άλλη στη Σερβία για παράδειγμα η μία μετά την άλλη οι κρατικές τράπεζες περνούν σε ιδιώτες οι οποίοι καταβάλλουν υψηλά τιμήματα για την απόκτησή τους. Η υπεραξία που έχει δημιουργηθεί στο σερβικό τραπεζικό σύστημα προέρχεται εν μέρει από την επερχόμενη έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση αλλά και από την αποταμιευτική νοοτροπία που είχε καλλιεργηθεί στους Σέρβους, πριν η χώρα κυριευθεί από το καθεστώς του Μιλόσεβιτς και βυθιστεί στην φτώχεια. Αξίζει να αναφέρουμε ότι η Σερβία την δεκαετία του 1960 είχε αναπτύξει ένα από τα καλύτερα τραπεζικά συστήματα της Ευρώπης. Άρα αυτό που χρειάζεται αυτή την στιγμή είναι να πειστούν οι Σέρβοι για την αξιοκρατία του πιστωτικού συστήματος και με την σταδιακή μετάβαση στην οικονομία της αγοράς και την ανοικοδόμηση της χώρας να στραφούν και πάλι στις Τράπεζες. Αντίθετα σε χώρες όπως η Αλβανία και τα Σκόπια ο βαθμός συγκέντρωσης είναι πολύ υψηλός , οι τράπεζες παραμένουν υπό κρατικό έλεγχο αλλά υπάρχουν σοβαρά εσωτερικά πολιτικά προβλήματα που καθιστούν τις επενδύσεις σε αυτές τις χώρες επικίνδυνες υπό τις παρούσες συνθήκες.

Οι Έλληνες τραπεζίτες στις επενδύσεις τους στα βαλκάνια χαρακτηρίζονται από «εξωστρέφεια». Θεωρούνται ανταγωνίσιμοι παίκτες στην αγορά αν και έχουν να συναγωνιστούν ευρωπαϊκά πιστωτικά μεγαθήρια όπως την αυστριακή Raiffeisen Bank ($1^{η}$ στην Αλβανία, την Σερβία και $3^{η}$ στην Ρουμανία), την γαλλική Societe Genarale ($2^{η}$ στη Ρουμανία), τις ιταλικών συμφερόντων Unicredito ($1^{η}$ στη Βουλγαρία) και Banca Intesa ($2^{η}$ στη Σερβία) και την ουγγρική OTP Bank ($2^{η}$ στη Βουλγαρία) . Σκοπός τους είναι η κερδοφορία τους από τις επενδύσεις τους στις

χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης να αγγίξει το 20% έως το 2007 έναντι του 10% που κυμαίνεται σήμερα. Έχουν επενδύσει πολλά κεφάλαια σε αυτή την αγορά, το ποσό ανέρχεται περίπου στα 1,9 δις ευρώ, και αναμένουν ότι η υπεραξία που θα αποκτήσουν οι χώρες αυτές στα επόμενα χρόνια θα ανταμείχουν τις επιλογές τους. Η προσαρμογή των οικονομιών της Βαλκανικής σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς και η σύγκλιση τους για ένταξη τους στην Ευρωπαϊκή Ένωση σταδιακά θα οδηγήσει σε τόνωση και αύξηση της ζήτησης, ως αποτέλεσμα της ανόδου του κατά κεφαλήν εισοδήματος. Παράγοντες της αγοράς εκτιμούν ότι λόγω των διαρθωτικών αλλαγών, της απεξάρτησης των χρηματοοικονομικών συστημάτων από τον κρατικό μηχανισμό, και των μέτρων εξυγίανσης που προωθούνται, η σύγκλιση θα επιτευχθεί με γοργούς ρυθμούς .

Είναι σίγουρο ότι η Ελλάδα έχει παίξει σημαντικό ρόλο στην γενικότερη ανοικοδόμηση των Βαλκανίων . Μελετώντας τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας διαπιστώνουμε ότι πάνω από 150.000 επιχερήσεις δραστηριοποιούνται στα Βαλκάνια είτε μέσω της επέκτασης των γραμμών παραγωγής είτε μέσω της αποκλειστικής τους δραστηριοποίησής τους,στις χώρες αυτές. Πολλά μεγάλα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα στήριξαν την επιλογή αυτή βοηθώντας στην ανάπτυξη τους μέσω των χρηματοδότησεων αλλά και των υπηρεσιών factoring, leasing που προσέφεραν, χωρίς να αναλαμβάνουν υψηλό πιστωτικό κίνδυνο. Έτσι με αυτό τον τρόπο διείσδυσαν στην αγορά, εδραίωσαν την θέση τους και επεκτάθηκαν στην παροχή εξειδικευμένων χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Ωστόσο υπάρχουν ακόμα μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης αν και οι κυβερνήσεις ασκούν περιοριστική δημοσιονομική πολιτική προκειμένου να περιορίσουν την ιδιωτική κατανάλωση και κατά συνέπεια τον πληθωρισμό που κατά μέσο όρο κυμαίνεται στο 20%. Στη συνεχεια παραθέτουμε συγκριτικό πίνακα όπου εμφανίζονται συγκριτικα τα επίπεδα χρηματοδοτήσεων γενικά, και οι χρηματοδοτήσεις ιδιωτών στα Βαλκάνια, την Ελλάδα και τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

	Χρηματοδοτήσεις (*)	***Χρηματοδοτήσεις Ιδιωτών(*)***
Βαλκάνια	25%	12%
Ελλάδα	77%	33%
Ευρωπαϊκή Ένωση	114%	56%

(*) ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή : Διεύθυνση Οικονομικών Μελετών Alpha Bank

Είναι λοιπόν φανερό ότι τα χαμηλά ποσοστά χρηματοδοτήσεων σε συνδυασμό με τις πληθυσμιακές δυνατότητες της περιοχής αφού πρόκειται για μια αγορά 55 εκατ. κατοίκων αποτελούν δέλεαρ για πολλά πιστωτικά ιδρύματα. Στα πλεονεκτήματα της αγοράς αυτής πρέπει να προστεθούν η συνεχής βελτίωση του βιοτικού επιπέδου , ως συνέπεια της αύξησης των εισοδημάτων η οποία με την σειρά της οδηγεί στην αύξηση της ιδιωτικής κατανάλωσης, και τα μεγάλα έργα υποδομής. Αν αναλογιστούμε ότι οι χώρες αυτές με την είσοδό τους στην Ευρωζώνη θα λάβουν μεγάλα κονδύλια προκειμένου να εναρμονιστούν με τα Ευρωπαϊκά πρότυπα συμπεραίνουμε ότι τα επόμενα χρόνια οι ρυθμοί ανάπτυξης θα κυμαίνονται στο 8 – 10% .

Όπως γνωρίζουμε κάθε επενδυτική απόφαση εκτός από τα πλεονεκτήματα που έχει, ενέχει και διάφορους κινδύνους οι οποίοι την καθιστούν λιγότερο ή περισσότερο επικίνδυνη. Τα προβλήματα που έχουν να αντιμετωπίσουν οι ελληνικές τράπεζες σχετικά με την επέκταση τους στις χώρες της Βαλκανικής θα μπορούσαμε να τα κατηγοριοποιήσουμε σε δύο ομάδες : α) εκείνα που πηγάζουν από τις ίδιες τις τράπεζες και β) εκείνα που οφείλονται στις κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες και δομές των υπό εξέταση χωρών.

Ξεκινώντας από τις ίδιες τις τράπεζες διαπιστώνουμε ότι τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα έχουν να συναγωνιστούν μεγάλες Ευρωπαϊκές Τράπεζες με μακρόχρονη παρουσία στην περιοχή και μεγάλα κεφάλαια. Έτσι θα πρέπει να προβούν σε σωστές κινήσεις στην αγορά προκειμένου να μην δεσμεύσουν πολύτιμα κεφάλαια σε ατυχείς επενδύσεις - οι οποίες δεν έχουν να κάνουν αμιγώς με τις τράπεζες που επιλέγουν να εξαγοράσουν - όσο με το τίμημα που καλούνται να καταβάλουν για την απόκτησή τους. Δεν θα είναι παράξενο αν σε λίγα χρόνια δούμε στην Ελλάδα συγχωνεύσεις μεγάλων Τραπεζών προκειμένου να ενισχύσουν τα μεγέθη τους, να εξοικονομήσουν κεφάλαια μέσω των οικονομιών κλίμακας που θα επιτευχθούν και να μπορέσουν να ανταγωνιστούν επί ίσης όροις τα ευρωπαϊκά μεγαθήρια.

Το ανθρώπινο δυναμικό αποτελεί ένα ακόμη αγκάθι στην ανάπτυξη των ελληνικών τραπεζών . Όπως γνωρίζουμε «οι άνθρωποι» αποτελούν το σημαντικότερο ίσως κεφάλαιο στην υγιή πορεία και εξέλιξη ενός οργανισμού. Μέχρι σήμερα δεν είχαν δοθεί τα κίνητρα, δεν είχε καλλιεργηθεί μία διεθνοποιημένη κουλτούρα, αλλά ούτε υπήρχε η πρόθεση από έμπειρα στελέχη της αγοράς να μετοικήσουν για ένα

διάστημα σε χώρες της Βαλκανικής προκειμένου να βοηθήσουν στο «στήσιμο» των καταστημάτων και στην μετάδοση γνώσεων και τεχνογνωσίας στο προσωπικό . Από την άλλη το προσωπικό που προσλαμβάνονταν από τις χώρες εκεί αφενός δεν είχε την κατάλληλη παιδεία και αφετέρου δεν είχε την ίδια νοοτροπία εργασίας αφού προέρχονταν από ένα σύστημα στο οποίο κυριαρχούσε η διαφθορά και η κακοδιαχείριση για πολλά χρόνια. Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες, από τις τράπεζες να πειστούν στέλεχη από την ελληνική αγορά να μεταβούν στις χώρες αυτές και να βοηθήσουν στην ανάπτυξη του δικτύου, οι οποίες φαίνεται ότι αποδίδουν.

Τα μακροοικονομικά και κοινωνικοοικονομικά προβλήματα που κύριως αντιμετωπίζουν οι χώρες αυτές σχετίζονται με το υψηλό επίπεδο πληθωρισμού, τον μεγάλο αριθμό εταιρειών και οργανισμών που βρίσκονται υπό κρατικό έλεγχο και εμφανίζουν υψηλά ελλείμματα και τα αρνητικά ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών.

Ο πληθωρισμός αν και παραμένει σε πολύ υψηλά επίπεδα αν λάβουμε υπόψιν τα ποσοστά των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εντούτοις έχει μειωθεί σημαντικά συγκριτικά με τα προηγούμενα χρόνια. Κύριο μέλημα των περισσοτέρων οικονομικών επιτελείων είναι ο ρυθμός αύξησης του επιπέδου των τιμών να κινηθεί σε μονοψήφια νούμερα με τη λήψη κατάλληλων μέτρων όπως, η αναπροσαρμογή των τιμών προϊόντων και των υπηρεσιών, που ελέγχονται από το κράτος, ούτως ώστε να συγκλίνουν με τα επίπεδα των άλλων χωρών ή η ανατίμηση των εγχώριων νομισμάτων, χωρίς όμως αυτό να επηρέασει την ανταγωνιστικότητα των οικονομιών αυτών.

Το αρνητικό ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών έως σήμερα χρηματοδοτείται από τις υψηλές καθαρές εισροές Ξένων Άμεσων Επενδύσεων οι οποίες προορίζονται για την εξαγορά επιχειρήσεων που ιδιωτικοποιούνται. Οι επενδύσεις αυτές στοχεύουν πρωτίστως στην αποκατάσταση της ισορροπίας μεταξύ εξαγωγών και εισαγωγών και δευτερευόντως στην προαγωγή ενός νέου καταναλωτικού μοντέλου προκειμένου να ενισχυθούν οι εξαγωγές και να ελατωθούν αντίστοιχα οι εισαγωγές.

Η οικονομική πολιτική που ασκείται στις χώρες αυτές αν και περιοριστική στην πλειοψηφία των περιπτώσεων, αποσκοπεί στην ομαλή μετάβαση των οικονομιών στα ευρωπαϊκά μοντέλα. Τα διαρθρωτικά και νομοθετικά μέτρα που λαμβάνονται , κρίνονται θετικά από την ευρωπαϊκή ένωση και είναι σίγουρο ότι θα περιορίσουν την διαφθορά και θα εξαλείψουν τις συντεχνιακές ομάδες που είχαν δημιουργηθεί από τα σοσιαλιστικά και κομμουνιστικά καθεστώτα για την

εξυπηρέτηση συγκεκριμένων σκοπών οι οποίοι ήταν εις βάρος του συμφέροντος της πλειοψηφίας των πολιτών. Εξάλου η ευρωπαϊκή προοπτική των χωρών της βαλκανικής έχει περιορίσει την πολιτική αστάθεια με αποτέλεσμα να μην γίνεται λόγος για πολιτικό κίνδυνο αυτή την στιγμή στα Βαλκάνια , εκτός ελαχίστων εξαιρέσεων (π.χ Αλβανία).

Ερχόμενοι τώρα στην πιστωτική πολιτική των χωρών αυτών διαπιστώνουμε ότι οι Κεντρικές Τράπεζες θέλοντας να εκφράσουν την ανησυχία τους για τους υψηλούς ρυθμούς αύξησης των πιστώσεων και τον υψηλό κίνδυνο που αναλαμβάνουν οι Τράπεζες, έχουν διαμορφώσει τα υποχρεωτικά διαθέσιμα για καταθέσεις σε ξένο νόμισμα σε ποσοστό από 25% - 30% δεσμεύοντας μ' αυτό τον τρόπο σημαντικό ύψος κεφαλαίων που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για επενδύσεις και ανάπτυξη.

Είναι γνωστό ότι κάθε οικονομία ακολουθεί ένα κύκλο. Για να εξασφαλίσει την βιωσιμότητά του ένα πιστωτικό ίδρυμα και να μην επηρεαστεί σοβαρά από ενδεχόμενη ύφεση στην οικονομία της χώρας θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερη βαρύτητα στην διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων (risk management) και στην διαρθρωση του χαρτοφυλακίου της . Με άλλα λόγια οι χορηγήσεις δανείων θα πρέπει να γίνονται προς εταιρείες με καλή χρηματοοικονομική κατάσταση και επενδυτικά σχέδια προκειμένου να περιορίζονται στο ελάχιστο οι επισφάλειες.

Κρίσιμο βέβαια παραμένει το ερώτημα κατά πόσο και για πόσο θα διατηρηθούν σε υψηλά επίπεδα τα περιθώρια ώστε οι ελληνικές τράπεζες να αποσβέσουν σε σύντομο χρονικό διάστημα το υπερτίμημα (goodwill) που έχουν καταβάλει για την απόκτηση βαλκανικών τραπεζικών ιδρυμάτων. Πολλοί βέβαια θεωρούν ότι λόγω του υποτονικού βαθμού ανάπτυξης των χρηματοοικονομικών αγορών, των υψηλών πιστωτικών κινδύνων που ακόμα υπάρχουν μιας και δεν έχει ολοκληρωθεί το πρόγραμμα εξυγίανσης και των κινδύνων της αγοράς με αποτέλεσμα το ασφάλιστρο κινδύνου (risk premium) να παραμένει υψηλό, τα περιθώρια θα διατηρηθούν σε υψηλά επίπεδα για αρκετό χρονικό διάστημα.

Σαν συμπέρασμα όμως θα αναφέρουμε ότι παρά τα όσα ανωτέρω αναφέρθηκαν και αναπτύχθηκαν το τραπεζικό σύστημα, μέσω της αυξανόμενης παροχής πιστώσεων προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις, αποτελεί το κυριότερο συστατικό της οικονομικής ανάπτυξης που γενικότερα καταγράφεται στην περιοχή των βαλκανίων.

Στη συνέχεια θα ασχοληθούμε διεξοδικότερα με τις αγορές της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Σερβίας μιας και αυτές παρουσιάζουν έντονο ενδιαφέρον από ελληνικής πλευράς λόγω των μεγάλων επενδύσεων που έχουν γίνει σ'αυτές. Η ανάλυση μας χωρίζεται σε δύο μέρη. Το πρώτο περιλαμβάνει την περιγραφή του τραπεζικού συστήματος και της οικονομίας σε κάθε μία από αυτές τις χώρες, καθώς και παρουσίαση των ελληνικών τραπεζών που δραστηριοποιούνται στις αγορές αυτές. Στο δεύτερο μέρος έγινε μία προσπάθεια να υπολογίσουμε, μέσω παλινδρόμησης , την αποδοτικότητα των μέσων ιδίων κεφαλαίων και του μέσου ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών σε σχέση με την αποδοτικότητα των μέσων ιδίων κεφαλαίων και του μέσου ενεργητικού των μεγάλων ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για το 2004 βρίσκοντας παράλληλα ομοιότητες και διαφορές.

Τέλος στο παράρτημα παραθέτουμε την εξέλιξη της παρουσίας των ελληνικών τραπεζών στις υπό εξέταση χώρες με βάση τα στοιχεία της 31^{ης} Δεκεμβρίου 2005.

1.1 ΑΓΟΡΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ένα νέο νομοθετικό πλαίσιο τον Ιανουάριο του 1991 που συμβάλει στην δημιουργία αφειδώς πιστωτικών ιδρυμάτων αποτέλεσε την αφορμή για την ίδρυση και λειτουργία 80 ιδιωτικών, εμπορικών και κοινοπρακτικών τραπεζών οι οποίες γρήγορα και αντιμετώπισαν πολλαπλά προβλήματα ως προς το λειτουργικό πλαίσιο -λόγω του αναποτελεσματικού ελέγχου των δραστηριοτήτων τους-, και έφεραν σοβαρά πλήγματα στην οικονομία της Βουλγαρίας μέσω των παράνομων χρηματοδοτήσεων στις οποίες επιδήδονταν. Αποτέλεσμα αυτής της κατάστασης ήταν το 1995 το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων προς τους ιδιώτες να φθάνει το 75%. Ενισχυτικό αυτής της κατάστασης ήταν η άσκηση παρόμοιας πολιτικής και από τις κρατικές τράπεζες οι οποίες αντί να παρεμποδίζουν, να ελέγχουν και να προστατεύουν το τραπεζικό σύστημα της χώρας, συναγωνίζονταν τα ιδιωτικά πιστωτικά ιδρύματα στην ανεξέλεγκτη χρηματοδότηση. Έτσι η χώρα αντιμετώπισε έντονο πρόβλημα ρευστότητας κύριως την περίοδο 1991-1996 , και η κυβέρνηση προχώρησε στη υποτίμηση του εγχώριου νομίσματος παρασύροντας ταυτόχρονα τον πληθωρισμό σε πολύ υψηλά επίπεδα. Αρκεί να αναφερθεί ότι το 1997 που ο πληθωρισμός άγγιξε το 1000% (υπερπληθωρισμός) το 1/3 των Τραπεζών οδηγήθηκε στην χρεοκόπια και η συναλλαγματική ισοτιμία κατέρρευσε.

Βέβαια σήμερα η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική. Ξεκινώντας την ανάλυσή μας αναφορικά με κάποια βασικά μακροοικονομικά μεγέθη, διαπιστώνουμε ότι ο πληθωρισμός κινήθηκε κατά το 2005 στο 4,5% ποσοστό αρκετά υψηλότερο από το 2% που ισχύει για τις χώρες της Ευρωζώνης και δεδομένου ότι το νόμισμα της χώρας είναι προσδεδεμένο στο ευρώ (1 ευρώ προς 1,95583 λέβα) . Αυτό οφείλεται κύριως στην αύξηση της τιμής του πετρελαίου, στις καταστροφικές πλημμύρες του καλοκαιριού που έπληξαν τον αγροτικό πληθυσμό της χώρας αλλά και στις διενεργούμενες εκλογές και της επακολουθούμενης χαλαρής νομισματικής πολιτικής.

Η κυβέρνηση στην προσπάθειά της να δώσει ώθηση στην ανάπτυξη της χώρας και να κάνει πιο δίκαιο το φορολογικό σύστημα, προέβει σε μείωση των άμεσων φόρων εις βάρος των έμμεσων, της φορολογίας επί των κερδών στις επιχειρήσεις, του συντελεστή φορολογίας των εισοδημάτων των φυσικών προσώπων της κατώτερης βαθμίδας και των ασφαλιστικών εισφορών των εργαζομένων. Η μείωση των εσόδων της που θα προκύψει από τις ανωτέρω παροχές θα

αντισταθμιστεί με μια σειρά από μέτρα όπως η επιβολή ενιαίου φ.π.α σε ποσοστό 20% .

Η διόγκωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών κατά το 2005 σε επίπεδα του 1,5 δις ευρώ οφείλεται κυρίως στο έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου το οποίο επιδεινώθηκε περαιτέρω λόγω της αύξησης στην τιμή του πετρελαίου που επηρεάσε τον κλάδο της ενέργειας στην χώρα. Η κυβέρνηση θέλοντας να μειώσει το δημόσιο και εξωτερικό χρέος αποπλήρωσε τον Ιανουάριο του 2005, ομολογιακό δάνειο ποσού $938 εκ. μέσω των αποθεματικών της. Πρόθεσή της είναι να περιοριστεί ακόμα περισσότερο το χρέος ακόμα και αν χρειαστεί να στραφεί στον εσωτερικό δανεισμό, εκμεταλλευόμενη συνάμα την υψηλή ρευστότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων. Παρόλα αυτά επειδή το ποσοστό χρηματοδότησης σε ξένο νόμισμα βρίσκεται ακόμη σε υψηλά επίπεδα, ελοχεύει μεγάλος συναλλαγματικός κίνδυνος. Λόγω της πιστωτικής επεκτασής μέσω της χορήγησης δανείων προς επιχειρήσεις και ιδιώτες, αυξήθηκε η κατανάλωση συμπαρασύροντας σε αύξηση τις εισαγωγές και περαιτέρω επιδείνωση του ελλείμματος τρεχουσών συναλλαγών. Παρόλο που οι ξένες άμεσες επενδύσεις επαρκούν για να καλύψουν το έλλειμμα η κυβέρνηση πρέπει να ακολουθήσει περιοριστική δημοσιονομική πολιτική προκειμένου να επιτύχει τα επιθυμητά αποτελέσματα.

Το τραπεζικό σύστημα της χώρας, έπειτα από 6 χρόνια σκληρής νομισματικής πολιτικής κατάφερε να ορθοποδήσει μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών και οι διεθνείς αγορές να «εμπιστευτούν» ξανά την τοπική αγορά. Κατά το 2004 ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας μειώθηκε έναντι της προηγούμενης χρονιάς και διαμορφώθηκε σε 16,1% από 22% είναι όμως υψηλότερος από το ελάχιστο επιτρεπτό επίπεδο του 12% που ισχύει γι' αυτές τις χώρες (Ρουμανία, Βουλγαρία, Αλβανία), ενώ στο μέλλον υπάρχει πρόβλεψη ότι θα μειωθεί [1]. Σε επίπεδο αποδοτικότητας οι δείκτες ιδίων κεφαλαίων (ROE) και ενεργητικού (ROA) παρουσιάζουν μικρή κάμψη και κυμαίνονται το 2004 στο 20,6% και 2,1% αντίστοιχα έναντι 22,8% και 2,4% το 2003. Χαρακτηριστικό της εμπιστοσύνης που δείχνουν οι ξένοι επενδυτές στην οικονομία της χώρας είναι το γεγονός ότι ο αμερικάνικος όμιλος Linsure Holdings έχει καταθέσει στη κεντρική τράπεζα της χώρας τα απαιτούμενα έγγραφα προκειμένου να του παρασχεθεί άδεια λειτουργίας στην χώρα πιστωτικού ιδρύματος,

[1] *Πηγή: Alpha Bank, (2004) Οικονομικό Δελτίο* τεύχος 92 : (20-28)

με έμφαση στα δάνεια προς τους ιδιώτες και τις επιχειρήσεις.

Σε επίπεδο κερδοφορίας των πιστωτικών ιδρυμάτων τα αποτελέσματα κρίνονται ικανοποιητικά συνεπεία της βελτίωσης του ποσοστού των επισφαλειών και της περαιτέρω πιστωτικής επέκτασης. Αρκεί να σημειώσουμε ότι στο τέλος του 2004 τα καθαρά κέρδη μετά φόρων παρουσίασαν αύξηση 32% έναντι 22,2% την προηγούμενη χρονιά και κυμαίνονται σε 421 εκατ. BNG από 319 εκατ. BNG. Βέβαια η Κεντρική Τράπεζα της Βουλγαρίας σε μια προσπάθεια να εξασφαλιστεί από ενδεχόμενη κρίση στο τραπεζικό σύστημα , λόγω της αύξησης των χορηγήσεων προς τις επιχειρήσεις, και να ενισχύσει τα αποθεματικά τους, σε συνδυασμό με την απαίτηση του Νομισματικού ταμείου, υποχρέωσε τις εμπορικές τράπεζες εφόσον το χαρτοφυλάκιο των δανείων τους αυξάνεται περισσότερο από 6% ανά τρίμηνο να διατηρούν διπλάσιες καταθέσεις για το επιπρόσθετο ποσό. Αυτής της υποχρέωσης εξαιρούνται οι τράπεζες εκείνες των οποίων ο δείκτης δανείων προς καταθέσεις είναι μικρότερος του 60%. Αυτό το μέτρο αν και προφυλλάσει το πιστωτικό σύστημα της χώρας, παρουσιάζει αρκετές ατέλειες μιας και δεν λαμβάνει υπ'όψιν βασικά στοιχεία όπως τη λήξη του δανείου, το νόμισμα στο οποίο έγινε η χορήγηση, τις εξασφαλίσεις με τις οποίες δόθηκε, το μέγεθος της τράπεζας και την κεφαλαιακή της επάρκεια. Οι προσπάθειες που γίνονται για την οχύρωση του χρηματοπιστωτικού συστήματος αν και χαρακτηρίζονται από αποφασιστικότητα δεν έχουν αποδόσει ακόμα τα επιθυμητά αποτελέσματα. Χαρακτηριστική είναι η έκθεση της Κεντρικής Τράπεζας της Βουλγαρίας από το 2004 [2] στην οποία αναφέρεται ότι για 20 από τις τράπεζες που λειτουργούν στην χώρα θα υπάρχει πρόβλημα κεφαλαιακής επάρκειας σε ενδεχόμενη κρίση εξαιτίας της εύθραστης ισορροπίας του τραπεζικού συστήματος.

Το ποσοστό πιστωτικής επέκτασης της Βουλγαρίας είναι το υψηλότερο μεταξύ των χωρών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και κυμαίνεται στο 48% με βάση τα στοιχεία του 2004, ενώ ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι χαμηλό σε σχέση με τον διαμορφούμενο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (114,8%). Βέβαια ο τομέας των πιστοδοτήσεων έχει παρουσιάσει αλματώδη άνοδο τόσο στα νοικοκυριά, ως αποτέλεσμα της αύξησης του διαθέσιμου εισοδήματος και της κατ' επέκταση αύξησης της ζήτησης, όσο και στις επιχειρήσεις λόγω οικονομικής ανάπτυξης που παρατηρείται στους κλάδους των κατασκευών, του τουρισμού και του real estate. Αξίζει δε να σημειώσουμε,ότι παρά

[2] *Πηγή:Bulgarian National Bank, (2004), Annual Report*

την αύξηση του δανεισμού το ποσοστό των μη εξυπηρετούμενων δανείων (επί του συνόλου των δανείων) διαμορφώθηκε κατά το 2004σε 6,9% έναντι 7,3% το 2003, όταν το 2001 ήταν 13,1%.

Το ποσοστό των κρατικών τραπεζών βαίνει μειούμενο λόγω της συνεχούς ανάπτυξης των ιδιωτικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Αρκεί να αναφέρουμε ότι το ποσοστό από 56,4% του συνολικού ενεργητικού το 1998 , το ποσοστό κυμαίνεται το 2002 σε 14,1%. Κατά τον Απρίλιο του 2005, οι 10 μεγαλύτερες εμπορικές τράπεζες κατείχαν το 72,7% του συνολικού ενεργητικού σημειώνοντας αύξηση κατά 43,8% σε σχέση με τον Απρίλιο του 2004. Για τα επόμενα χρόνια, και εξαιτίας του αυξανόμενου ανταγωνισμού αναμένεται μεγάλη κινητικότητα σε επίπεδο συγχωνεύσεων στον τραπεζικό κλάδο, όχι μόνο σε επίπεδο ξένων και εγχώριων ιδρυμάτων αλλά και μεταξύ τοπικών [3]. Απόδειξη αυτού αποτελεί η συγχώνευση της ιταλικής Unicredit με την γερμανική Hypo-Vereinsbank την 15η Ιουνίου 2005, που ελέγχουν στο σύνολο τους τρεις πιστωτικούς οργανισμούς, την Bulbank, την HVB Biochim (Biochim Commercial Bank) και την Hebrosbank. Η κίνηση αυτή αποτελεί προπομπό για την διαμόρφωση νέων ισορροπιών στην βουλγαρική αγορά και εντείνει τον ανταγωνισμό και την διαμόρφωση νέων συμμαχιών στην γείτονα χώρα. Παρόλο που δεν έχει ακόμα αποφασιστεί εάν θα λειτουργήσουν κάτω από την σκέπη ενός μεγάλου πιστωτικού ιδρύματος ή θα ειδικευτούν η καθεμία στην παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών είναι βέβαιο ότι εκμεταλλευόμενες τις οικονομίες κλίμακος και την τεχνογνωσία θα αυξήσουν και την αποδοτικότητά τους και την πελατειακή τους βάση.

Παρά την μείωση του πληθωρισμού και της εξυγιάνσης της οικονομίας το ποσοστό καταθέσεων και πιστοδοτήσεων που τηρούνται σε ξένο νόμισμα (ξ.ν) παραμένει σε υψηλά επίπεδα θέτοντας σε έμμεσο κίνδυνο το τραπεζικό σύστημα της χώρας.

Χαρακτηριστικά παραθέτουμε τον ακόλουθο πίνακα στον οποίο φαίνεται το μερίδιο των χορηγήσεων και καταθέσεων σε ξ.ν ως ποσοστό επί του συνόλου:

[3] Πηγή: Νανόπουλος Ν.(2005), *«Οι διεθνείς τάσεις στις Τραπεζικές Συγχωνεύσεις και Εξαγορές και πιθανές επενέργειες στον Τραπεζικό κλάδο των χωρών της ΝΑ Ευρώπης»* Ένωση Ελληνικών Τραπεζών: *(17-28)*

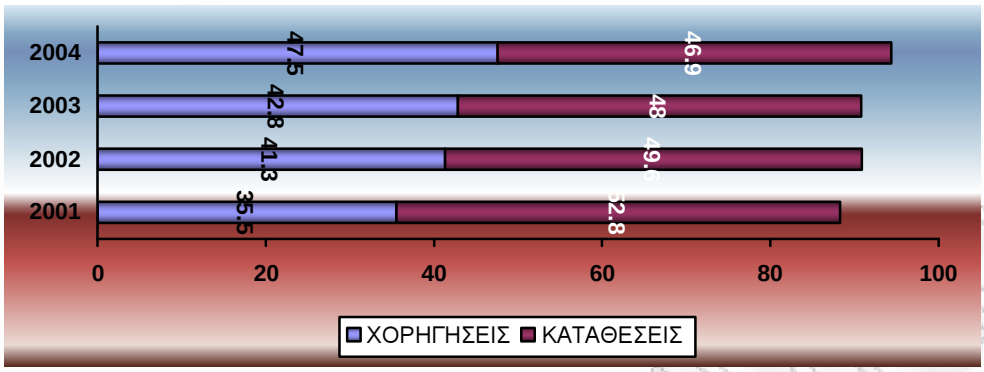

Πηγή : IMF, Μαϊος 2005

Κύρια αιτία για αυτή την ανωτέρω διαμορφούμενη κατάσταση είναι τα περιοριστικά μέτρα που έχει λάβει η Κεντρική Τράπεζα της Βουλγαρίας (National Bulgarian Bank) για την διατήρηση της ισοτιμίας σταθερής, ενθαρρύνοντας αναπόφευκτα την αύξηση του δανεισμού σε ξ.ν.

Και ενώ η προσπάθεια εξυγίανσης του τραπεζικού συστήματος συνεχίζεται από την Κεντρική Τράπεζα της Βουλγαρίας δύο γεγονότα το 2^{ο} εξάμηνο του 2005 μαρτυρούν ότι ο δρόμος προς την εναρμόνιση της χώρας με τα Ευρωπαϊκά δεδομένα είναι ακόμα πολύ μακρύς. Από τη μια η αναστολή της λειτουργίας της International Bank for Trade and Development λόγω χρεοκοπίας και από την άλλη η δολοφονία του Emil Kyulev, προέδρου ένος από τους μεγαλύτερους τραπεζικούς και ασφαλιστικούς ομίλους της χώρας , του DZI Financial Group, χαρακτηρίστηκε από την κυβέρνηση συνασπισμού [4] σαν προσπάθεια αποσταθεροποίησης της χώρας και παρεμπόδισης της προσπάθειας που καταβάλλει προκειμένου να προσδεθεί η χώρα στο άρμα της Ενωμένης Ευρώπης. Αποτέλεσμα αυτών αλλά και των αποκλίσεων από τα όσα έχουν συμφωνηθεί προκειμένου να ενταχθεί η χώρα στην Ε.Ε, οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή [5] να παρατείνει έως τον Οκτώβριο την απόφαση ένταξη της Βουλγαρίας αλλά και της Ρουμανίας τον Ιανουάριο του 2007 με οράτο όμως το ενδεχόμενο να πραγματοποιηθεί τελικά το 2008. Παρά τις μεταρρυθμίσεις που έλαβαν χώρα όσον αφορά τον περιορισμό της κρατικής παρεμβατικότητας, και της

[4] *Πηγή:* Mylonas P.,(2005) *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies,* National Bank of Greece volume 6, issue 4: (17-24)

[5]*Πηγή*:http://www.setimes.com/cocoon/setimes/xhtml/el/document/setimes/newsbriefs/2004/08/23/nb-07

βελτίωσης του θεσμικού πλαισίου, η προσοχή της κυβέρνησης, (που και αυτή δημιουργήθηκε από συνασπισμό των τριών μεγαλύτερων κομμάτων της χώρας – Συνασπισμός για την Βουλγαρία (ΒΣΚ), Κίνημα Δικαιωμάτων και Ελευθεριών (ΚΔΕ), Εθνικό Κίνημα (ΕΚΣ) -, μιας και από τις βουλευτικές εκλογές της 25ης Ιουνίου 2005 δεν αναδείχθηκε αυτοδύναμη κυβέρνηση) πρέπει να στραφεί κυρίως στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του οργανωμένου εγκλήματος μιας και αποτελούν τα σοβαρότερα αυτή τη στιγμή προβλήματα αλλά και σε θέματα που άπτονται των δημοσίων επιχειρήσεων, της αναδιάρθρωσης και απελευθέρωσης των αγορών. Και όλα αυτά κρίνονται αναγκαία προκειμένου να οδηγηθούμε σε συνθήκες ελεύθερης αγοράς και στην κατάρτιση προγραμμάτων που συνδέονται με την απορρόφηση και αξιοποίηση των πόρων που θα εισρεύσουν στην χώρα μετά την ένταξη της.

ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

UNITED BULGARIAN BANK In thousands BGN	**31/12/2004**	**31/12/2003**	% μεταβολή
Vault Cash and Current accounts with the BNB	**234456**	**198129**	18.34
Claims on financial institutions, net	**220190**	**149290**	47.49
Claims under repurchase agreements	**19973**	**11636**	71.65
Trading portfolio	**156761**	**219976**	-28.74
Investment portfolio	**4297**	**77667**	-94.47
Loans to nonfinancial institutions and other customers, net	**1470155**	**1042723**	40.99
Loans to Budget	2481	3696	-32.87
Commercial loans	819808	709036	15.62
Commercial real estate and construction loans	82048	48340	69.73
Other Commercial loans	737760	660696	11.66
Agricultural loans	88086	48396	82.01
Consumer loans	400934	227248	76.43
Housing mortgage loans to individuals	197175	89065	121.38
Other loans	3678	3899	-5.67
Loans to nonfinancial institutions and other customers, total	**1512162**	**1081583**	39.81
Less: specific provisions	**42007**	**38860**	8.10
Assets for resale	**31**	**790**	-96.08
Investments in unconsolidated subsidiaries and associated companies	**300**	**0**	
Other assets, net	**4207**	**8306**	-49.35
Intangible assets	**22541**	**26719**	-15.64
Premises and other fixed assets	**68232**	**68721**	-0.71
Assets total	***2201143***	***1803957***	22.02
Deposits of financial institutions	**85358**	**45238**	88.69
Demand deposits of banks	7890	6803	15.98
Time deposits of banks	52637	27006	94.91
Deposits of other financial institutions	24831	11429	117.26
Deposits of nonfinancial institutions and other customers	**1696591**	**1425472**	19.02
Demand deposits	601598	518742	15.97
Time deposits	658863	538028	22.46
Savings deposits	436130	368702	18.29
Deposits total	**1781949**	**1470710**	21.16
Borrowings under repurchase agreements	**600**	**7296**	-91.78
Short term borrowings	**0**	**0**	
Long term borrowings	**74903**	**17031**	339.80
Subordinated term debt and debt/equity (bybrid) instruments	**0**	**0**	
Other liabilities	**16448**	**25144**	-34.58
Liabilities total	**1873900**	**1520181**	23.27
Minority interest in consolidated subsidiaries	**0**	**0**	
Equity total	**327243**	**283776**	15.32
Shareholder capital	75964	75964	0.00
Reserves	185391	153966	20.41
Profit/loss current year	65888	53846	22.36
Liabilities minority interest, and capital total	***2201143***	***1803957***	22.02
Αποδοτικότητα ενεργητικού	2.99335391	2.984882677	
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	20.1342733	18.97482521	

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας δραστηριοποιείται στην Βουλγαρία μέσω της United Bulgarian Bank (UBB) με ένα δίκτυο 109 καταστημάτων και 2093 ατόμων προσωπικό ενώ διατηρεί και αυτόνομο δίκτυο με 1 κατάστημα και 31 υπαλλήλους το οποίο σύντομα θα ενσωματωθεί στο δίκτυο της UBB. Αξίζει να σημειωθεί ότι η UBB περιλαμβάνεται ανάμεσα στις τρεις μεγαλύτερες Τράπεζες της χώρας με μερίδιο αγοράς 12% στις χορηγήσεις επιχειρήσεων, 16% στις ιδιωτικές χορηγήσεις και 11,6% στις καταθέσεις.

Από τον ισολογισμό της UBB για το 2004 και 2003 διαπιστώνουμε αύξηση σε όλα τα βασικά μεγέθη της Τράπεζας και συγκεκριμένα 21,16% στις καταθέσεις συνολικά , 15,62% στις χρηματοδοτήσεις ενώ η χρηματοδότηση ιδιωτών σημείωσε κατακόρυφη άνοδο καταγράφοντας μεταβολή 76,43% στα καταναλωτικά δάνεια και 121,38% στη στεγαστική πίστη. Αποτέλεσμα αυτών ήταν τα κέρδη της τράπεζας να κυμανθούν στα 65,9χχ BGN το 2004 έναντι 53,8χχ BGN το 2003 (διαφορά 22,36%)

Ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού κυμαίνεται ίδια επίπεδα και τις δύο χρονιές, στο 2,99%, ενώ η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων σημείωσε μικρή βελτίωση κατά το 2004 και κυμάνθηκε στο 20,13%

NATIONAL BANK OF GREECE - SOFIA	31/12/2004	31/12/2003	% μεταβολή
In thousands BGN			
Vault Cash and Current accounts with the BNB	**13558**	**9578**	41.55
Claims on financial institutions, net	**146769**	**103769**	41.44
Claims under repurchase agreements	**0**	**0**	
Trading portfolio	**3092**	**3191**	-3.10
Investment portfolio	**15**	**17**	-11.76
Loans to nonfinancial institutions and other customers, net	**31511**	**75872**	-58.47
Loans to Budget	0	0	
Commercial loans	31511	76293	-58.70
Commercial real estate and construction loans	0	36776	-100.00
Other Commercial loans	0	39157	-100.00
Agricultural loans	0	0	
Consumer loans	0	156	-100.00
Housing mortgage loans to individuals	0	8	-100.00
Other loans	3	0	
Loans to nonfinancial institutions and other customers, total	**31514**	**76457**	-58.78
Less: specific provisions	**3**	**585**	-99.49
Assets for resale	**0**	**0**	
Investments in unconsolidated subsidiaries and associated companies	**0**	**0**	
Other assets, net	**165**	**108**	52.78
Intangible assets	**210**	**369**	-43.09
Premises and other fixed assets	**88**	**136**	-35.29
Assets total	**195408**	***193040***	1.23
Deposits of financial institutions	**173442**	**141867**	22.26
Demand deposits of banks	1552	342	353.80
Time deposits of banks	170597	137540	24.03
Deposits of other financial institutions	1293	3985	-67.55
Deposits of nonfinancial institutions and other customers	**11135**	**39648**	-71.92
Demand deposits	860	6334	-86.42
Time deposits	5693	22742	-74.97
Savings deposits	4582	10572	-56.66
Deposits total	**184577**	**181515**	1.69
Borrowings under repurchase agreements	**0**	**0**	
Short term borrowings	**0**	**0**	
Long term borrowings	**0**	**0**	
Subordinated term debt and debt/equity (bybrid) instruments	**0**	**0**	
Other liabilities	**8442**	**10813**	-21.93
Liabilities total	**193019**	**192328**	0.36
Minority interest in consolidated subsidiaries	**0**	**0**	
Equity total	**2389**	**712**	235.53
Shareholder capital			
Reserves	381	-3067	-112.42
Profit/loss current year	2008	3779	-46.86
Liabilities minority interest, and capital total	***195408***	***193040***	1.23
Αποδοτικότητα ενεργητικού	1.03	1.96	
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	84.05	530.75	

Το αυτόνομο κατάστημα της Εθνικής Τράπεζας στην Σόφια , μετά την εξαγορά της UBB, συνεχίζει μεν την λειτουργία αυτόνομα αλλά πολύ σύντομα θα ενταχθεί στο δίκτυο της UBB όπως έχουμε ήδη αναφέρει. Έτσι οι συνολικές καταθέσεις παραμένουν αμετάβλητες στα 184,6χχ BGN ενώ όλες οι χορηγήσεις, ιδιωτών και επιχειρήσεων, έχουν μεταφερθεί και εξυπηρετούνται από τα καταστήματα της UBB.

Ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού είναι στο 1,03% ενώ η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων εμφανίζεται πολύ ικανοποιητική με 84,05 %.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ALPHA BANK - SOFIA BRANCH	**31/12/2004**	**31/12/2003**	% μεταβολή
In thousands BGN			
Vault Cash and Current accounts with the BNB	**15202**	**10776**	41.07
Claims on financial institutions, net	**9322**	**14286**	-34.75
Claims under repurchase agreements	**0**	**0**	
Trading portfolio	**0**	**0**	
Investment portfolio	**0**	**0**	
Loans to nonfinancial institutions and other customers, net	**106564**	**92135**	15.66
Loans to Budget	0	0	
Commercial loans	94686	76751	23.37
Commercial real estate and construction loans	43128	19654	119.44
Other Commercial loans	51558	57097	-9.70
Agricultural loans	0	0	
Consumer loans	37	38	-2.63
Housing mortgage loans to individuals	538	118	355.93
Other loans	11303	15248	-25.87
Loans to nonfinancial institutions and other customers, total	**106564**	**92155**	15.64
Less: specific provisions	**0**	**20**	-100.00
Assets for resale	**0**	**0**	
Investments in unconsolidated subsidiaries and associated companies	**0**	**0**	
Other assets, net	**856**	**383**	123.50
Intangible assets	**15**	**20**	-25.00
Premises and other fixed assets	**2337**	**1835**	27.36
Assets total	***134296***	***119435***	12.44
Deposits of financial institutions	**84582**	**59711**	41.65
Demand deposits of banks	0	0	
Time deposits of banks	67288	59703	12.70
Deposits of other financial institutions	17294	8	216075.00
Deposits of nonfinancial institutions and other customers	**43838**	**53286**	-17.73
Demand deposits	20131	18059	11.47
Time deposits	16049	29230	-45.09
Savings deposits	7658	5907	29.64
Deposits total	**128420**	**112997**	13.65
Borrowings under repurchase agreements	**0**	**0**	
Short term borrowings	**0**	**0**	
Long term borrowings	**0**	**0**	
Subordinated term debt and debt/equity (bybrid) instruments	**0**	**0**	
Other liabilities	**798**	**2945**	-72.90
Liabilities total	**129218**	**115942**	11.45
Minority interest in consolidated subsidiaries			
Equity total	**5078**	**3493**	45.38
Shareholder capital			
Reserves	3454	2583	33.72
Profit/loss current year	1624	910	78.46
Liabilities minority interest, and capital total	**134296**	**119435**	12.44
Αποδοτικότητα ενεργητικού	1.21	0.76	
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	31.98109492	26.05210421	

Η παρουσία της ALPHA BANK κατά την εξεταζόμενη περίοδο ήταν περιορισμένη απαριθμώντας 3 καταστήματα και 36 ατόμων προσωπικού , ακολουθώντας πολιτική αυτόνομης ανάπτυξης. Η υπεραξία των πιστωτικών ιδρυμάτων λόγω και της προσεχούς ένταξης της χώρας στην Ε.Ε έχει αποτρέψει την τράπεζα από την συμμετοχή της στην διεκδίκηση κρατικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που ιδιωτικοποιούνται.

Παρόλα αυτά η αύξηση των στεγαστικών δανείων κατά 355,93% το 2004 έναντι του 2003 ήταν ο πρωταρχικός λόγος για την κατακόρυφη άνοδο των κερδών κατά 78,46%, διαμορφώνοντάς τα στα 1,6χχ BGN. Τα υπόλοιπα μεγέθη της τράπεζας παρουσίασαν την ακόλουθη εικόνα: οι καταθέσεις αυξήθηκαν κατα 13,65% , τα καταναλωτικά δάνεια μειώθηκαν οριακά κατά 2,63% ενώ οι χρηματοδοτήσεις προς τις επιχειρήσεις ανήλθαν στα 94,7χχ BGN σημειώνοντας άνοδο 23,37%.

Ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού κατά το 2004 ανήλθε σε 1,21% έναντι 0,76% ενώ ο δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων ήταν ιδιαίτερα χαμηλός και διαμορφώθηκε στο 31,98% έναντι 26,05% το 2003.

POSTBANK	**31/12/2004**	**31/12/2003**	% μεταβολή
In thousands BGN			
Vault Cash and Current accounts with the BNB	**117696**	**68831**	70.99
Claims on financial institutions, net	**86162**	**92222**	-6.57
Claims under repurchase agreements	**27323**	**32497**	-15.92
Trading portfolio	**73552**	**80800**	-8.97
Investment portfolio	**83108**	**73602**	12.92
Loans to nonfinancial institutions and other customers, net	**735516**	**525158**	40.06
Loans to Budget			
Commercial loans	545577	387365	40.84
Commercial real estate and construction loans	41731	47637	-12.40
Other Commercial loans	503846	339728	48.31
Agricultural loans	4695	2382	97.10
Consumer loans	93345	68008	37.26
Housing mortgage loans to individuals	56481	31815	77.53
Other loans	53829	55174	-2.44
Loans to nonfinancial institutions and other customers, total	**753927**	**544744**	38.40
Less: specific provisions	**18411**	**19586**	-6.00
Assets for resale	**904**	**853**	5.98
Investments in unconsolidated subsidiaries and associated companies			
Other assets, net	**14782**	**15874**	-6.88
Intangible assets	**7434**	**4411**	68.53
Premises and other fixed assets	**21254**	**10912**	94.78
Assets total	***1167731***	***905160***	29.01
Deposits of financial institutions	**147532**	**76622**	92.55
Demand deposits of banks	4411	611	621.93
Time deposits of banks	124407	56127	121.65
Deposits of other financial institutions	18914	19884	-4.88
Deposits of nonfinancial institutions and other customers	**716498**	**657075**	9.04
Demand deposits	219867	197708	11.21
Time deposits	308952	294065	5.06
Savings deposits	187679	165302	13.54
Deposits total	**864030**	**733697**	17.76
Borrowings under repurchase agreements		**1072**	-100.00
Short term borrowings			
Long term borrowings	**181080**	**54842**	230.18
Subordinated term debt and debt/equity (bybrid) instruments			
Other liabilities	**22279**	**29188**	-23.67
Liabilities total	**1067389**	**818799**	30.36
Minority interest in consolidated subsidiaries			
Equity total	**100342**	**86361**	16.19
Shareholder capital	51250	51250	0.00
Reserves	32026	23424	36.72
Profit/loss current year	17066	11687	46.03
Liabilities minority interest, and capital total	***1167731***	***905160***	29.01
Αποδοτικότητα ενεργητικού	1.46	1.29	
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	17.01	13.53	

Η EFG EUROBANK ERGASIAS δραστηριοποιείται στην Βουλγαρία μέσω της Bulgarian PostBank, ελέγχοντας συνολικά το 98,7% , που διαθέτει δίκτυο 31 καταστημάτων και 1153 υπαλλήλων. Τα αποτελέσματα που έχουν επιτευχθεί κατά το 2004 κρίνονται μεν ικανοποιητικά αλλά επιβαρύνονται κατά μεγάλο ποσοστό από τις επενδύσεις που χρειάζεται να πραγματοποιηθούν στην τράπεζα προκειμένου να ακολουθήσει ένα νέο μοντέλο λειτουργίας προσαρμοσμένο και στις απαιτήσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα καταναλωτικά δάνεια αυξήθηκαν κατά 37,26% σε σχέση με το 2003, οι καταθέσεις 17,76% ενώ τα στεγαστικά δάνεια 77,53% - πολύ χαμηλό για την δυναμική που αναπτυχθηκε την εν λόγω περίοδο- αν αναλογιστούμε την έξαρση που σημειώθηκε στην αγορά κατοικίας. Οι χρηματοδοτήσεις των επιχειρήσεων κυμάνθηκαν στα 545,6χχ BGN , αύξηση 40,84% ενώ τα κέρδη διαμορφώθηκαν στα 17,1χχ BGN (διαφορά 46,03%)

Ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού συμβαδίζει με τα αποτελέσματα των άλλων ελληνικών τραπεζών και ανέρχεται σε 1,46% έναντι 1,29% ενώ ο δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων είναι χαμηλός , 17,01% έναντι 13,53%, δικαιολογείται όμως από τις αλλαγές που προωθούνται στην βασική δομή και λειτουργία της τράπεζας.

PIRAEUS BANK - SOFIA BRANCH	**31/12/2004**	**31/12/2003**	% μεταβολή
In thousands BGN			
Vault Cash and Current accounts with the BNB	**40153**	**19090**	110.34
Claims on financial institutions, net	**17685**	**22342**	-20.84
Claims under repurchase agreements	**0**	**0**	
Trading portfolio	**12**	**9**	33.33
Investment portfolio	**0**	**0**	
Loans to nonfinancial institutions and other customers, net	**362753**	**187966**	92.99
Loans to Budget	0	0	
Commercial loans	349570	185962	87.98
Commercial real estate and construction loans	198726	84528	135.10
Other Commercial loans	150844	101434	48.71
Agricultural loans	0	0	
Consumer loans	3748	1198	212.85
Housing mortgage loans to individuals	13676	3144	334.99
Other loans	2	0	
Loans to nonfinancial institutions and other customers, total	**366996**	**190304**	92.85
Less: specific provisions	**4243**	**2338**	81.48
Assets for resale	**0**	**0**	
Investments in unconsolidated subsidiaries and associated companies	**0**	**0**	
Other assets, net	**675**	**355**	90.14
Intangible assets	**2534**	**2753**	-7.95
Premises and other fixed assets	**2565**	**1961**	30.80
Assets total	***426377***	***234476***	81.84
Deposits of financial institutions	**297828**	**166589**	78.78
Demand deposits of banks	0	0	
Time deposits of banks	291254	166536	74.89
Deposits of other financial institutions	6574	53	12303.77
Deposits of nonfinancial institutions and other customers	**111982**	**59847**	87.11
Demand deposits	48390	26918	79.77
Time deposits	44883	23462	91.30
Savings deposits	18709	9467	97.62
Deposits total	**409810**	**226436**	80.98
Borrowings under repurchase agreements	**0**	**0**	
Short term borrowings	**0**	**0**	
Long term borrowings	**0**	**0**	
Subordinated term debt and debt/equity (bybrid) instruments	**0**	**0**	
Other liabilities	**6201**	**3999**	55.06
Liabilities total	**416011**	**230435**	80.53
Minority interest in consolidated subsidiaries	**0**	**0**	
Equity total	**10366**	**4041**	156.52
Shareholder capital			
Reserves	3338	2663	25.35
Profit/loss current year	7028	1378	410.01
Liabilities minority interest, and capital total	***426377***	***234476***	81.84
Αποδοτικότητα ενεργητικού	1.648306546	0.58769341	
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	67.79857226	34.10047018	

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ

Η παρουσία της Τράπεζας Πειραιώς στην Βουλγαρία επεκτείνεται σε 28 πόλεις διαθέτοντας δίκτυο 13 καταστημάτων και 153 άτομα προσωπικό. Τα αποτελέσματα της τράπεζας ήταν εντυπωσιακά και αντικατροπτρίζουν την τεράστια δυναμική της Τράπεζας στη χώρα και το βάρος που έχει δώσει σε αυτή την αγορά. Τα στεγαστικά δάνεια αυξήθηκαν 334,99% έναντι του 2003, τα καταναλωτικά 212,85%, ενώ οι χρηματοδοτήσεις προς τις επιχειρήσεις κατά 87,98%. Τέλος οι καταθέσεις σημείωσαν την μικρότερη άνοδο, 87,98% και κυμάνθηκαν στα 409,8χχ BGN.

Οι δείκτες αποδοτικότητας ενεργητικού και ιδίων κεφαλαίων κυμάνθηκαν στο 1,64% από 0,58% και 67,80% από 34,10% αντίστοιχα αρκετά ικανοποιητικοί , αν ληφθεί υπ'οψιν και η θέση που κατέχει η Τράπεζα στην ελληνική αγορά.

EMPORIKI BANK - BULGARIA EAD	**31/12/2004**	**31/12/2003**	% μεταβολή
In thousands BGN			
Vault Cash and Current accounts with the BNB	**5191**	**4449**	16.68
Claims on financial institutions, net	**6929**	**7170**	-3.36
Claims under repurchase agreements			
Trading portfolio		**328**	-100.00
Investment portfolio	**1178**	**863**	36.50
Loans to nonfinancial institutions and other customers, net	**67945**	**64782**	4.88
Loans to Budget			
Commercial loans	70758	68143	3.84
Commercial real estate and construction loans	13745	21500	-36.07
Other Commercial loans	57013	46643	22.23
Agricultural loans	106	106	0.00
Consumer loans	63	62	1.61
Housing mortgage loans to individuals	1242	914	35.89
Other loans	40	41	-2.44
Loans to nonfinancial institutions and other customers, total	**72209**	**69266**	4.25
Less: specific provisions	**4264**	**4484**	-4.91
Assets for resale			
Investments in unconsolidated subsidiaries and associated companies			
Other assets, net	**62**	**447**	-86.13
Intangible assets	**55**	**179**	-69.27
Premises and other fixed assets	**4921**	**5255**	-6.36
Assets total	***86278***	***83473***	3.36
Deposits of financial institutions	**21273**	**26959**	-21.09
Demand deposits of banks			
Time deposits of banks	15178	21159	-28.27
Deposits of other financial institutions	6095	5800	5.09
Deposits of nonfinancial institutions and other customers	**20610**	**13412**	53.67
Demand deposits	14623	9275	57.66
Time deposits	5987	4137	44.72
Savings deposits			
Deposits total	**41833**	**40371**	3.62
Borrowings under repurchase agreements			
Short term borrowings			
Long term borrowings	**19612**	**19611**	0.01
Subordinated term debt and debt/equity (bybrid) instruments			
Other liabilities	**1083**	**1190**	-8.99
Liabilities total	**62578**	**61172**	2.30
Minority interest in consolidated subsidiaries			
Equity total	**23700**	**22301**	6.27
Shareholder capital	17852	17851	0.01
Reserves	4450	4133	7.67
Profit/loss current year	1398	317	341.01
Liabilities minority interest, and capital total	**86278**	**83473**	3.36
Αποδοτικότητα ενεργητικού	1.62	0.38	
Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων	5.90	1.42	

Η Emporiki Bank δραστηριοποιείται στην Βουλγαρία μέσω της θυγατρικής της Emporiki Bank Bulgaria SA, με ένα δίκτυο 6 καταστημάτων και 56 υπαλλήλων. Η δυστοκία και η αδιαφορία των στελεχών της, δυνάμει και της επερχόμενης αλλαγής ιδιοκτησιακού καθεστώτος έφερε την τράπεζα σε αδυναμία να παρακολουθήσει την ραγδαία αύξηση της λιανικής τραπεζικής και να επωφεληθεί των αποτελεσμάτων αυτής.

Έτσι τα καταναλωτικά δάνεια(μεταβολή 1,61%), οι χρηματοδοτήσεις προς της επιχειρήσεις (μεταβολή 3,84%) και οι καταθέσεις (μεταβολή 3,62%) παρέμειναν σχεδόν στα ίδια επίπεδα ενώ τα στεγαστικά αυξήθηκαν κατά 35,89% σημειώνοντας την χειρότερη επίδοση στο σύνολο των ελληνικών τραπεζών.

Ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού κυμαίνεται στα επίπεδα που έχουν διαμορφωθεί από τις Ελληνικές Τράπεζες, ενώ η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων εμφανίζεται απογοητευτική και κυμαίνεται στο 5,9% για το 2004 έναντι 1,42% την προηγούμενη χρονιά.

1.2 ΑΓΟΡΑ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

«Την 1η Ιουλίου 2005 λίγα λεπτά μετά την εισαγωγή του νέου νομίσματος στην Ρουμανία, ο Πρόεδρος της Ρουμανικής Δημοκρατίας συνοδευόμενος από τον πρωθυπουργό επισκέφτηκαν ένα ATM της Alpha Bank , της πρώτης ξένης τράπεζας που ιδρύθηκε στην Ρουμανία». [6]

Παρά την έλευση στην χώρα μεγάλων πιστωτικών ιδρυμάτων και τις επικείμενες ιδιωτικοποιήσεις της Banca Commerciale Romana (BCR) - της μεγαλύτερης τράπεζας της χώρας υπό κρατικό έλεγχο σήμερα - , και της Casa de Economil se Consemnatiuni SA (CEC) – 4η σε μέγεθος - , παραμένει αναμφισβήτητο γεγονός η σημαντική θέση που κατέχουν οι ελληνικοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί στην χώρα αυτή.

Πρόκειται για μια χώρα όπου παρά τις επισημάνσεις της ΕΕ στην έκθεση προόδου τον Οκτώβριο του 2004 για ελλειπή τήρηση των υποσχέσεων που είχαν δοθεί από την κυβέρνηση για την συνέχιση και ένταση των προσπαθειών σχετικά με την μεταρρυθμιστική πολιτική πληρεί πλεόν το κριτήριο της Λειτουργικής Οικονομίας της Αγοράς (FME Functioning Market Economy). Η προσπάθεια της κυβέρνησης για :

- ✓ θέσπιση νομοθετικού καθεστώτος και ανεξαρτησία της δικαιοσύνης,
- ✓ περιορισμό της διαφθοράς και της γραφειοκρατίας,
- ✓ περιορισμού του κρατικού ελέγχου σε δημόσιες υπηρεσίες και οργανισμούς
- ✓ προσέλκυση ξένων κεφαλαίων μέσω των ιδιωτικοποιήσεων

αν και προχωρά αργά αλλά σταθερά αποδεικνύεται πολύ πιο χρονοβόρα υπόθεση από ότι είχε αρχικά εκτιμηθεί.

Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα της οικονομίας της Ρουμανίας αυτή τη στιγμή είναι η επιδείνωση του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ως αποτέλεσμα της αύξησης του εμπορικού ελλείμματος σε συνδυασμό με τον υψηλό πληθωρισμό (περίπου 9%).

Παρά την φάση αναδιάρθρωσης που ξεκίνησε το 1999 ύστερα από την κρίση της περιόδου 1997-1999, και την διακοπή εκ μέρους των κρατικά ελεγχόμενων

[6] Πηγή: Μαντζούνης Δ.(2005), *«Η επέκταση των ελληνικών Τραπεζών στην περιοχή της Νοτιανατολικής Ευρώπης»* Ένωση Ελληνικών Τραπεζών: *(9-13)*

τραπεζών της χρηματοδότησης του ελλείμματος του ευρύτερου δημόσιου τομέα, το τραπεζικό σύστημα εμφανίζει ακόμη πολλές ατέλειες[7] .Σημαντικότερη κρίνεται η νοοτροπία των επιχειρήσεων να συσσωρεύουν τις υποχρεώσεις τους, δημιουργώντας ληξιπρόθεσμες οφειλές με αποτέλεσμα αφενός να μην προχωρούν σε επενδύσεις, αφετέρου να μπλοκάρονται από τις Τράπεζες ως προς την χρηματοδότησή τους. Ενισχυτικό αυτής της νοοτροπίας είναι η μακροχρόνια ιστορία φορολογικών καθυστερούμενων αλλά και οι χαμηλές ρήτρες που ισχύουν για την μη αποπληρωμή των φορολογικών χρεών.

Μετά την ανάκαμψη του τραπεζικού συστήματος λόγω της βελτίωσης των μακροοικονομικών στοιχείων της χώρας αλλά και της διαρκούς προσπάθειας ιδιωτικοποίησης των τραπεζών με την εισαγωγή μεγάλων ευρωπαϊκών πιστωτικών ιδρυμάτων, οι ιδιωτικές Τράπεζες κατέχουν το μεγαλύτερο μερίδιο στον τραπεζικό τομέα έναντι εκείνων που παραμένουν ακόμη υπό κρατικό έλεγχο και οι οποίες δεν διαδραματίζουν πλέον ηγεμονικό ρόλο σε αντίθεση με την δεκαετία του '90. Αξίζει να σημειώσουμε ότι στην πρώτη πεντάδα μόνο μία τράπεζα είναι κρατικά ελεγχόμενη (CEC – Savings Bank) με μερίδιο αγοράς 7%. Επίσης σημαντική βελτίωση παρατηρείται στην ποιότητας του χαρτοφυλακίου των δανείων κύριως μετά το 1999 αν και το ποσοστό των καθυστερημένων οφειλών παρέμεινε σε υψηλά επίπεδα. Από το 2003 και μετά το ποσοστό των μη αυτοεξυπηρετούμενων δανείων προς το σύνολο των χορηγήσεων βαίνει αυξανόμενο μεν αλλά αυτό οφείλεται κυρίως στην ραγδαία πιστωτική επεκτάση που παρατηρείται στην χώρα αλλά και στην θέσπιση και εφαρμογή αυστηρότερων κανόνων ταξινόμησης δανείων και προβλέψεων έναντι επισφαλών απαιτήσεων. Το στοιχείο αυτό προκαλεί ανησυχία σχετικά με την διατήρηση της αυξανόμενης πιστωτικής πολιτικής και καθιστά ακόμα πιο υπεύθυνο και δύσκολο το έργο των τραπεζών σε μεμονωμένο επίπεδο, αλλά και των αρχών εποπτείας για την στενή παρακολούθηση της αναδιάρθρωσης των χαρτοφυλακίων [8].

Το Μάρτιο του 2004 η BRD και η Raiffeisen έκδοσαν τα πρώτα ομόλογα σε εγχώριο νόμισμα (leu) τριετούς διάρκειας , στρατηγική που ακολούθησαν μετέπειτα

[7] *Πηγή:* Mylonas P.,(2005) *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies,* National Bank of Greece volume 6, issue 4: (17-24)

[8] *Πηγή: Alpha Bank, (2004) Οικονομικό Δελτίο* τεύχος 92 : (17-19)

και άλλες τράπεζες θέλοντας να αντιμετωπίσουν το maturity gap και να διασφαλίσουν τις μακροπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις τους, δεδομένου του μικρού όγκου των τραπεζικών καταθέσεων οι οποίες στηρίζονται κατά κύριο λόγο στα μεταναστευτικά εμβάσματα . Στη διαμόρφωση και υιοθέτηση αυτής της στρατηγικής συνέβαλε και η αναβάθμιση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ρουμανίας από τρεις μεγάλους οίκους αξιολόγησης: S & P , Moody's και Fitch Ratings[9].

Όσον αφορά την αξιοπιστία του τραπεζικού συστήματος θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας διαχρονικά παρουσιάζει σημαντική βελτίωση, από 18% το 1999 σε 22% το 2004, γεγονός που φανερώνει την ικανοποιητική ρευστότητα, την φερεγγυότητα, τον περιορισμό των πιστωτικών κινδύνων αλλά και των κινδύνων της αγοράς όσον αφορά τα πιστωτικά ιδρύματα. Κάποιες αυξομειώσεις που παρατηρούνται σε μεμονωμένες περιόδους οφείλονται αποκλειστικά στην ραγδαία επέκταση της πιστωτικής πολιτικής που αυξάνει κατά συνέπεια και το ποσοστό των επισφαλών απαιτήσεων. Με την υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών προτύπων, την εισαγωγή της Βασιλείας ΙΙ και την υιοθέτηση της τροποποιημένης Νέας Τραπεζικής Πράξης του 1998 (New Banking Act), είναι βέβαιο ότι θα μετριαστεί αισθητά ο κίνδυνος της υπερεκτίμησης της αξίας των τραπεζών αλλά και θα τεθούν στέρεες βάσεις στην χρηματοοικονομική υποδομή του συστήματος. Ας σημειωθεί το γεγονός ότι μέχρι σήμερα οι Τράπεζες της Ρουμανίας δεν υποχρεούνταν στην σύνταξη ενοποιημένων ισολογισμών παρά το γεγονός ότι όλες σχεδόν διαθέτουν θυγατρικές εταιρείες με αντικείμενο εργασίας διάφορο του τραπεζικού κλάδου.

Η μείωση της ρευστότητας , που παρόλα αυτά παραμένει σε υψηλά επίπεδα δεν δημιουργεί προβλήματα στα πιστωτικά ιδρύματα της Ρουμανίας. Η επιλογή εκ μέρους των τραπεζών να διατηρούν την ρευστότητα τους σε υψηλά επίπεδα αντικατοπτρίζει αφενός την απροθυμία τους να χρηματοδοτήσουν επιχειρήσεις με συσσωρευμένα ληξιπρόσθεσμα χρέη και να αυξήσουν έτσι τον επιχειρηματικό τους κίνδυνο και αφετέρου φανερώνει το ρευστό, μη ασφαλές και υποανάπτυκτο τραπεζικό περιβάλλον.

Η αποδοτικότητα του συνολικού τραπεζικού συστήματος, εξετάζοντας τον

[9]*Πηγή:* Mylonas P.,(2005) *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies,* National Bank of Greece volume 6, issue 4: (17-24)

δείκτη ROA, βλέπουμε ότι έχει διπλασιαστεί κατά την περίοδο 2003-2004 φθάνοντας το 2,7%. Το γεγονός σε συνάρτηση με τις επιτυχείς ιδιωτικοποιήσεις αλλά και την επαρκή κεφαλαιακή επάρκεια (υψηλότερη από την ελάχιστη απαιτούμενη που διαμορφώνεται στο 12%) βοήθησαν στην βελτίωση της εικόνας του τραπεζικού συστήματος της χώρας αν και η χαμηλή τραπεζική διαμεσολάβηση λειτούργησε αποτρεπτικά για την ιδιωτική πρωτοβουλία. Βέβαια οι μεγάλες ευκαιρίες που θα προσφέρουν μεγάλα κέρδη στο επόμενο διάστημα στην υπο διαμόρφωση κεφαλαιαγορά της Ρουμανίας είναι οι χρηματιστηριακές υπηρεσίες και το real estate, τομείς για τους οποίους οι τράπεζες της χώρας μας ήδη μελετούν σενάρια για την επέκταση των δραστηριοτήτων και των παρεχόμενων υπηρεσιών τους προς αυτή την κατεύθυνση. Ειδικότερα για το real estate [10], πρόσφατες μελέτες ελληνικών τραπεζών έχουν δείξει ότι η Ρουμανία προσφέρει ασυναγώνιστα υψηλές ευκαιρίες ανάπτυξης και δημιουργίας υπεραξιών . Αυτό οφείλεται και στην καλή της γεωγραφική θέση αλλά κύριως στα χαμηλά επίπεδα αξίας της γης και των ακινήτων, στο πλεονάζον εργατικό δυναμικό (το κόστος εργασίας κυμαίνεται στα επίπεδα της Ινδίας και της Κίνας) και στο χαμηλό κόστος κατασκευής. Δίκαια λοιπόν χαρακτηρίζεται από πολλούς το «Ελ Ντοράντο των Βαλκανίων».

Οι προκλήσεις που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι Νομισματικές Αρχές προκειμένου να επιτύχουν την ένταξη της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση εστιάζονται : α) στην περαιτέρω ασφαλή ανάπτυξη της τραπεζικής διαμεσολάβησης με παράλληλη διατήρηση της φερεγγυότητας του τραπεζικού τομέα, β) την πρετοιμασία για την Βασιλεία ΙΙ και τέλος στην ανάπτυξη νέων προϊόντων και υπηρεσιών. Και ενώ η Ρουμανία είχε προ πολλού ολοκληρώσει τις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, η Ευρωπαϊκή Ένωση στις 16/05/2006 αποφάσισε, κάνοντας χρήση της 12μηνης αναβολής , να παρατείνει έως τον Οκτώβριο την απόφαση της για την ένταξη της χώρας την 1η Ιανουαρίου 2007 στο άρμα της Ενωμένης Ευρώπης. Η φημολογία που υπήρχε και το παρασκήνιο που επικρατούσε το τελευταίο διάστημα σχετικά με την όχι και τόσο αποτελεσματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, και την αβεβαιότητα σχετικά με την απορρόφηση και ορθολογική χρησιμοποίηση των ευρωπαϊκών κονδυλίων καθιστά ρεαλιστικότατο το σενάριο της προσχώρησης της Ρουμανίας τελικά το 2008 στην Ενωμένη Ευρώπη.

[10] *Πηγή: Καθημερινή* ,(2006) *Ρουμανία: ευκαιρίες ανάπτυξης... στη γη των Καρπαθίων, Real Estate, τεύχος 62*

ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΡΟΥΜΑΝΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

ALPHA BANK ROMANIA	**31.12.2004**	**31.12.2003**	% ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
IN ROL			
Cash and balances with National			
Bank of Romania	7618472	4835692	57.55
Treasury bills	503.215	520.016	-3.23
Due from other banks	717.041	782.277	-8.34
Loans and advances to customers,net	19389815	15290839	26.81
Investment securities – available for sale	100.699	87.797	14.70
Premises and equipment	606.996	478.3	26.91
Other assets	94.22	49.61	89.92
Total assets	**29030458**	**22044537**	31.69
LIABILITIES & EQUITY			
Due to other banks	11161611	10181580	9.63
Due to customers	13222151	8830959	49.72
Other borrowed funds	514.17	335.466	53.27
Subordinated loan	636447	0	
Other liabilities	243.741	92.365	163.89
Deferred tax liability	48.985	50.884	-3.73
Total liabilities	**25827105**	**19491254**	32.51
Statutory share capital	1692956	1452415	16.56
Restatement of share capital	243.336	243.336	0.00
Total share capital	**1936292**	**1695751**	14.18
Retain earnings	1267061	851532	48.80
Shareholders' equity	**3203353**	**2553283**	25.46
Total liabilities and equity	**29030458**	**22044537**	31.69
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	4.36	3.86	
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	39.55	33.35	

Η Alpha Bank δραστηριοποιείται από το 1994 στην αγορά της Ρουμανίας μέσω ενός δικτύου 19 καταστημάτων και προσωπικό 650 ατόμων σε 12 πόλεις κατέχοντας αυτή την στιγμή μερίδιο αγοράς περίπου 3,67%. Μελετώντας το business plan του ομίλου της Alpha Bank για το χρονικό διάστημα 2005-2008 διαπιστώνουμε ότι σκοπός της είναι να βρεθεί ανάμεσα στις 5 καλύτερες τράπεζες της χώρας με μερίδιο αγοράς περίπου 10% αφενός με πενταπλασιασμό των καταστημάτων έως το τέλος του 2008 (αναμένεται ότι ο αριθμός τους θα φθάσει τα 150) και αφετέρου με διεύρυνση των παρεχόμενων υπηρεσιών και προϊόντων τόσο στα νοικοκυριά όσο και στις επιχειρήσεις. Κύριο μέλημα της επίσης είναι η στήριξη και ανάπτυξη των ελληνικών επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή ο αριθμός των οποίων καθημερινά πολλαπλασιάζεται.

Είναι η μοναδική από τις ελληνικές που εμφανίζει κέρδη από την δραστηριοποίησή της στην αγορά της Ρουμανίας και μάλιστα το 2004 σημειώνουν αύξηση 48,8% έναντι του 2003. Τα δάνεια, προς επιχειρήσεις και ιδιώτες συνολικά, σημειώνουν αύξηση 26,81% ενώ οι καταθέσεις 49,72%.

Ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού κυμαίνεται στο 4,37% έναντι 3,86% ενώ ο δείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων ανήλθε σε 39,55% το 2004 έναντι 26,81% το 2003.

BANCPOST	**31.12.2004**	**31.12.2003**	% ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
in ROL			
Cash	1852322	1760929	5.19
Due from the National Bank of Romania	12358252	7293857	69.43
Trading securities	15.938	0	
Treasury securities	1176829	307005	283.33
Due from other banks	175.536	398.099	-55.91
Loans and advances to customers, net	20192694	11489828	75.74
Equity investments	16.014	45.457	-64.77
Intangible assets	321.179	153.736	108.92
Property and equipment	4404729	4349210	1.28
Other assets	286.633	148.598	92.89
Total assets	**43425561**	**27437541**	58.27
LIABILITIES & EQUITY			
Deposits from banks	9688449	2069965	368.05
Loans from banks	4353197	1716234	153.65
Due to customers	23705255	19536426	21.34
Other liabilities	409.031	321.476	27.24
Deferred tax liability	255.819	424.369	-39.72
Total liabilities	38411751	24068470	59.59
Share capital	3250043	2886510	12.59
Share premium	387.606	0	
Reserves	1548420	1411314	9.71
Accumulated losses	-172.259	-928.753	-81.45
Total shareholders equity	**5013810**	**3369071**	48.82
Total liabilities and equity	**43425561**	**27437541**	58.27
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	-0.400	-3.380	
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	-4.73	-32.18	

Η Eurobank εισήλθε στην αγορά της Ρουμανίας το 2000 αγοράζοντας 36,25% της Bank Post S.A Ρουμανίας ποσοστό το οποίο αυξήθηκε στο 58,6% το 2004, διαθέτοντας ένα δίκτυο 165 καταστημάτων και 3.410 υπαλλήλων. Η στρατηγική που εφαρμόζει η Eurobank όσον αφορά την ανάπτυξη της δεν διαφέρει από χώρα σε χώρα που αναπτύσσεται αλλά κινείται πάνω σε τρεις βασικούς άξονες κοινούς για κάθε τραπεζική αγορά: εξαγωγή προϊόντων, υπηρεσιών αλλά κυρίως τεχνογνωσίας, επέκταση και συνεχή αναβάθμιση του δικτύου πωλήσεων, και εναρμόνιση-βελτίωση των υποδομών με βάση τα ευρωπαϊκα τραπεζικά πρότυπα.

Οι δανειοδοτήσεις όλων των μορφών κατά το 2004 παρουσιάζουν αύξηση 75,74%, ενώ οι καταθέσεις 21,34%. Η Τράπεζα κατά το 2004 έκλεισε πάλι με ζημιές, οι οποίες όμως είναι μειώμενες από την περσινή χρονιά κατά 81,45% και ανέρχονται σε 172,3χ ROL . Ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων για το 2004 κυμαίνεται σε -4,73% έναντι -32,18% ενώ ο αριθμοδείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού σε –0,4% έναντι -3,38%

EMPORIKI BANK ROMANIA SA	**31.12.2004**	**31.12.2003**	% ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
In EUR			
Cash and balances with Central Bank	9293349	814263	1041.32
Loans and advances to credit institutions	252124	14377751	-98.25
Investment securities	2384696	468247	409.28
Loans and advances to customers	30105541	27514336	9.42
Intangible assets	237553	288668	-17.71
Property and equipment	3711233	3132713	18.47
Other assets	162994	159665	2.08
Total assets	**46147490**	**54855643**	-15.87
LIABILITIES & EQUITY			
Deposits from banks	9027219	21589940	-58.19
Deposits from customers	20082650	15409472	30.33
Other liabilities	289904	233174	24.33
Total liabilities	29399773	37232586	-21.04
Shareholder's equity			
Share capital	20714542	20714452	0.00
Reserves	435183	435183	0.00
Accumulated deficit	-4402998	-3526668	24.85
Total shareholders' equity	**16747717**	**17623057**	-4.97
Total liabilities and shareholders' equity	**46147490**	**54855643**	-15.87

Αποδοτικότητα Ενεργητικού	-9.54	-6.43
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	-21.26	-17.03

Η Emporiki Bank – Romania S.A λειτουργεί από το 1996 και εδρεύει στο Βουκουρέστι της Ρουμανίας. Η Εμπορική Τράπεζα κατέχει το 98,48% του μετοχικού της κεφαλαίου. Διαθέτει δίκτυο 6 καταστημάτων ενώ το απασχολούμενο προσωπικό ανέρχεται σήμερα σε 111 άτομα. Η Emporiki Bank - Romania S.A., επιδιώκει τη βελτίωση της θέσης της στη ρουμάνικη τραπεζική αγορά, διαθέτοντας πελατοκεντρική αντίληψη και προσφέροντας αναβαθμισμένες υπηρεσίες στο σύνολο των πελατών της αν και για το 2006 σκοπός της είναι περαιτέρω ανάπτυξη της λιανικής τραπεζικής. Η Τράπεζα στοχεύει στην περαιτέρω επέκτασή της με το άνοιγμα 14 νέων καταστημάτων και 4 θυρίδων μέχρι και το 2007.

Από τον ισολογισμό 31.12.2004 προκύπτει ότι οι συνολικές δανειοδοτήσεις αυξήθηκαν κατά 9,42%, οι καταθέσεις κατά 21,34% ενώ η χρήση έκλεισε πάλι με ζημιές της τάξεως των 4,4χχ ROL αυξημένες σε σχέση με το 2003 κατά 24,85%

PIRAEUS BANK ROMANIA	**31.12.2004**	**31.12.2003**	% ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
In ROL			
Cash and short term funds	46.207	43.666	5.82
Due from the National Bank of Romania	2017666	1229645	64.09
Treasury securities	1252399	696399	79.84
Due from other banks	422.001	296.618	42.27
Long term bonds	22568	297769	-92.42
Loans and advances to customers, net	6427174	4521761	42.14
Equity Investments	3927	3865	1.60
Intangible asses	22211	28124	-21.02
Property and equipment	143.897	88.36	62.85
Other assets	21025	13445	56.38
Total assets	**10379075**	**7219652**	43.76
LIABILITIES & EQUITY			
Deposits from banks	6331682	5006007	26.48
Due to customers	3060199	1315086	132.70
Other liabilities	19505	15654	24.60
Deferred tax liability	23176	12705	82.42
Total liabilities	9434562	6349522	48.59
Share capital	907917	907917	0.00
Reserves	161055	161055	0.00
Translation reserve	0	0	
Accumulated losses	-124459	-198842	-37.41
Total shareholders equity	**944513**	**870130**	8.55
Total liabilities and equity	**10379075**	**7219652**	43.76
Αποδοτικότητα Ενεργητικού	-1.19	-2.75	
Αποδοτικότητα Ιδίων Κεφαλαίων	-13.7	-21.9	

Η Τράπεζα Πειραιώς δραστηριοποιείται μέσω της Piraeus Bank Romania , η οποία αριθμεί αυτή τη στιγμή 14 καταστήματα σε 15 πόλεις της Ρουμανίας με 219 εργαζόμενους. Συνεχίζοντας την αναπτυξιακή πορεία από το 2004, και δίνοντας βάση στην αναδιοργάνωση των κεντρικών της υπηρεσιών στοχεύει στην περαιτέρω εξασφάλιση μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς με ποσοστό περίπου 5%-8%. Οι δραστηριότητες στις οποίες δίνεται ιδιαίτερη έμφαση είναι οι πιστοδοτήσεις προς επιχειρήσεις και η καταναλωτική πίστη με σχεδιασμό προϊόντων που απευθύνονται και ανταποκρίνονται στις ιδιαιτερότητες της χώρας. Βέβαια για τα επόμενα στρατηγικά βήματα της Τράπεζας σημαντικό ρόλο θα παίξει η πορεία ένταξης της Ρουμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Κατά το 2004 οι συνολικές καταθέσεις αυξήθηκαν κατά 132,70%, τα δάνεια προς επιχειρήσεις και ιδιώτες κατά 42,14% ενώ η Τράπεζα κατάφερε να περιορίσει τις ζημιές κατά 37,41% οι οποίες ανήλθαν σε 124,5χ ROL. Ο αριθμοδείκτης

αποδοτικότητας ενεργητικού κυμάνθηκε σε -1,19% έναντι 2,75% το 2003 ενώ η αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων κυμάνθηκε στο -13,7% έναντι 21,9% τη προηγούμενη χρονιά.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

1.3 ΑΓΟΡΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Αν και το τραπεζικό σύστημα της Σερβίας μερικές δεκαετίες πριν θεωρούνταν από τα πιο σύγχρονα και εξελιγμένα της εποχής, η κυριαρχία του σοσιαλιστικού καθεστώτος του Milocevic για μια δεκαετία περίπου, αποτέλεσε τροχοπέδη στην οικονομική και όχι μόνο ανάπτυξη της πρώην Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας. Η ένωση Σερβίας και Μαυροβουνίου προέρχεται από την διάλυση της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας και λειτουργεί βάσει των αρχών του Συνταγματικού Χάρτη που θεσπίστηκε στις 4 Φεβρουαρίου 2003 [11]. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφέρουμε ότι μετά το δημοψήφισμα για την απόσχιση του Μαυροβουνίου από την Σερβία, που διεξήχθει στις 21 Μαϊου 2006, οι Μαυροβούνιοι των οποίων η συμμετοχή έφθασε στο 86,3%, ψήφισαν «ναι» στην ανεξαρτησία σε ποσοστό 55,4%. Αξίζει να σημειωθεί ότι το πλαφόν που είχε τεθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση για την κατοχύρωση του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος ήταν 55%[12.] Η σημερινή κυβέρνηση μειοψηφίας της Σερβίας, που εκλέχτηκε το 2004, βρέθηκε αντιμέτωπη με πολλά και δυσεπίλυτα προβλήματα στην προσπάθεια της να φέρει την χώρα πιο κοντά στην Ευρωπαϊκή Ένωση[13]. Η διαρθρωτικές αλλαγές σε συνδυασμό με μια σειρά μέτρων που αποσκοπούσαν στην θεμελίωση βασικών κανόνων οικονομίας είχαν σαν αποτέλεσμα την εξομάλυνση των σχέσεων με το ICTY (International Criminal Tribunal for Former Yugoslavia) και την έναρξη των διαπραγματεύσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση για την υιοθέτηση Συμφωνίας Σταθεροποίησης και Σύνδεσης (SAA). Η προσπάθεια που γίνεται τα τελευταία χρόνια στην χώρα έχουν φέρει τα πρώτα επιθυμητά αποτελέσματα στα πολιτικά και κοινωνικά κριτήρια που είχαν τεθεί από την Ε.Ε για τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης έως ότου αυτές εισέλθουν στην Ε.Ε Με άλλα λόγια το όραμα της Σερβίας για είσοδο της στην μεγάλη ‘’Ευρωπαϊκή Οικογένεια’’ αποκτά σιγά - σιγά σάρκα και οστά.

---

[11] Πηγή: European Parliament (2004), *«The political and Economic Situation of Serbia – Montenergo and its Relations with the EU» Directorate General for External Policies (Policy Department)*

[12]Πηγή:http://www.mfa.gr/www.mfa.gr/el-GR/Policy/Geographic+Regions/South-Eastern+Europe/Balkans/Bilateral +Relations/Montenegro/

[13] Πηγή: Commission of European Commuties (2005): Communication from the Commission on the preparedness of Serbian and Montenegro to negotiate a Stabilization and Association Agreement with the EU

Για περισσότερο από 10 χρόνια η Γιουγκοσλαβία βρισκόταν σε καθεστώς απόλυτης απομόνωσης, πολιτικών και κοινωνικών συγκρούσεων με μια οικονομία που στηριζόταν αποκλειστικά στα συμφέροντα του Milocevic. Από το 2000 ξεκίνησε μια επίπονη προσπάθεια μετάβασης της Σερβίας σε οικονομία της αγοράς. Το πολιτικό - μεταρρυθμιστικό πρόγραμμα περιλάμβανε κατάργηση των άμεσων ελέγχων στις τιμές και στο εξωτερικό εμπόριο, περιορισμό του δημοσίου τομέα μέσω εκτεταμμένων ιδιωτικοποιήσεων, περιοριστική νομισματική πολιτική, αποτελεσματικό - δημοκρατικό έλεγχο επί του στρατού και ευρεία μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης και του χρηματοπιστωτικού συστήματος με σκοπό, την αντιμετώπιση των επισφαλών απαιτήσεων.

Τα μέτρα που προωθήθηκαν έδωσαν ώθηση στην οικονομία ενώ ταυτόχρονα έβαλαν τα θεμέλια για περαιτέρω ανάπτυξη. Ο πληθωρισμός από 100% το 2000 έφθασε το 2003 στο 10% ενώ το 2004 έκλεισε στο 18% [14]. Παρα τις προσπάθειες που γίνονται προκειμένου να περιοριστεί σε επίπεδα κάτω του 10% οι διεθνείς συγκυρίες δυσκολεύουν ακόμα περισσότερο την επίτευξη του στόχου. Η διαρκής και συνεχιζόμενη αύξηση της τιμής των καυσίμων, η αύξηση της τιμής των αγροτικών προϊόντων λόγω των άσχημων καιρικών συνθηκών, η επιβολή ΦΠΑ από τον Ιανουάριο και η σταθερή υποτίμηση του νομίσματος (CSD) είναι μερικοί από τους παράγοντες που εμποδίζουν την περαιτέρω ανάπτυξη. Εντούτοις η αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ κυμάνθηκε κατά το α’ εξάμηνο του 2005 στο 6,1% έναντι 5,9% την αντίστοιχη περίοδο 2004 με στόχο στο 4,5%. Κύριος άξονας ανάπτυξης ήταν ο τομέας των υπηρεσιών με ποσοστό που κυμαίνεται στο 7,2% ενώ σημαντική ήταν η συνεισφορά τόσο του εμπορίου όσο και του τραπεζικού τομέα. Αποτέλεσμα της αύξησης του ΑΕΠ ήταν και η αύξηση της ζήτησης η οποία ενισχύθηκε από την μεγάλη πιστωτική επέκταση των ξένων τραπεζών και την πρόσβαση σε χρηματόδοτηση των ιδιωτικοποιημένων επιχειρήσεων.

Το δημοσιονομικό πλεόνασμα ανήλθε τον Οκτώβριο του 2005 σε 0.9% του ΑΕΠ σαφώς βελτιωμένο από το 0,2% που αποτελούσε το στόχο της κυβέρνησης. Κύρια αίτια αυτής της αύξησης ήταν η επιβολή του ΦΠΑ και οι διαρθρωτικές αλλαγές που συντελέστηκαν σχετικά με τις μεθόδους είσπραξης φόρων, ενώ η μείωση των έμμεσων φόρων στα καύσιμα περιόρισε περαιτέρω αύξηση του

[14] *Πηγή:* Mylonas P.,(2005) *South Eastern Europe & Mediterranean Emerging Market Economies*, National Bank of Greece volume 6, issue 4: (25-32)

πλεονάσματος. Το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών περιορίστηκε στο 5% του ΑΕΠ το γ΄τριμηνο του 2005 έναντι 7% κατά την αντίστοιχη περίοδο του 2004 ,με κύρια αιτία την αύξηση των εξαγωγών κατά 36%, σε ετήσια βάση, ενώ οι εισαγωγές περιορίστηκαν σε αύξηση της τάξης του 4,6%. Το χρέος ως ποσοστό του ΑΕΠ μειώθηκε σημαντικά σαν αποτέλεσμα των αυξημένων εισροών κεφαλαίου μέσω της αύξησης των ξένων επενδύσεων. Κατά το 2004 ο ρυθμός ανάπτυξης της Σερβίας κυμάνθηκε στο ιδιαίτερα υψηλό 8%, και παραπέμπει σε αγορά ταχέως αναπτυσσόμενη. Βέβαια οι κατά καιρούς δυσκολίες που παρουσιάζονται σε συνδυασμό με τις μακροοικονομικές ανισσοροπίες που παρατηρούνται θα βάλουν «φρένο» στην ιλιγγιώδη ανάπτυξη.

Κατά το 2003 λειτουργούσαν στην Σερβία 47 πιστωτικά ιδρύματα έναντι 43 το 2004 [15]. Το πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων που ξεκίνησε το 2001-2002 από την τότε κυβέρνηση ενώ επιταχύνθηκε κατά το 2003 , επιβραδύνεται με την σημερινή κυβέρνηση λόγω των εμποδίων που δημιουργούνται απο τις διαφορετικές απόψεις που υπάρχουν μεταξύ των κομμάτων που συμμετέχουν στον συνασπισμό. Η κυβέρνηση έχοντας καταλάβει το πλεονέκτημα που διαθέτει, μιας και η Σερβία είναι στο στόχαστρο μεγάλων πολυεθνικών εταιρειών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, προχώρησε σε μια σειρά από νομικές τροποιήσεις σχετικά με τις ιδιωτικοποιήσεις, προκειμένου να διευκολύνει τους επενδυτές. Το ενδιαφέρον των ξένων τραπεζών είναι εμφανές από τις κινήσεις που έχουν γίνει για εξαγορές αλλά και περαιτέρω ανάπτυξη του δικτύου τους. Εντούτοις πολλά ακόμα μένει να γίνουν προκειμένου να ανακτήσει το πιστωτικό σύστημα της χώρας την χαμένη του αίγλη.

Μετά την διάλυση της Γιουγκοσλαβίας και την κατάρρευση της οικονομίας, η εμπιστοσύνη των πολιτών προς το τραπεζικό σύστημα κλονίστηκε σαν αποτέλεσμα της κρίσης που ακολούθησε. Οι κρατικές Τράπεζες, που έως τότε λειτουργούσαν ανεξέλεγκτες ,υπό την καθοδήγηση του Milocevic εις βάρος των πολιτών και υπέρ του οργανωμένου εγκλήματος και της διαφθοράς, με την κατάρρευση του καθεστώτος ακολούθησαν κατακόρυφη πτώση σηκώνοντας το βάρος της κακοδιαχείρισης και των επισφαλών δανείων. Αποτέλεσμα των κλυδονισμών που ακολούθησαν ήταν η απόφαση της κυβέρνησης να προχωρήσει τον Ιανουάριο του 2002 στο κλείσιμο τεσσάρων από τις μεγαλύτερες τράπεζες της χώρας, Beobanka – Beogradska – Jugobanka και Investbanka που αντιπροσώπευαν το 57% του

[15] *Πηγή: National Bank of Serbia, (2004) Annual Report*

τραπεζικού συστήματος, , δίνοντας το μήνυμα ότι σιγά σιγά το πιστωτικό σύστημα εξυγιαίνεται. Αυτό αποτέλεσε κίνητρο για τους ξένους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς , κυρίως ιταλικούς και αυστριακούς, να επενδύσουν σε μια αναδυόμενη αγορά που έβαζε τις βάσεις για να ακολουθήσει την οικονομία της ελεύθερης αγοράς. Παράλληλα δινόταν η ευκαιρία να αγοράσουν κρατικές τράπεζες, με ανεπτυγμενο δίκτυο, χωρίς να πληρώσουν πάνω από 1-1,5 την λογιστική τους αξία και να εξασφαλίσουν υπεραξία για τους μετόχους τους. Η διαχρονική σύνθεση του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τα έτη 2002 – 2004 είναι :

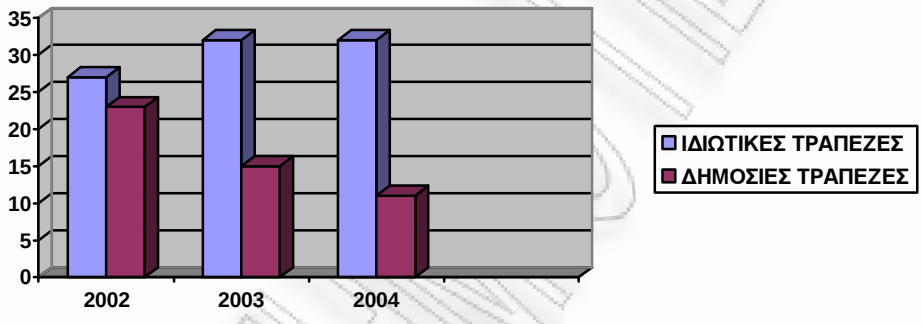

Πηγή : National Bank of Serbia

ενώ το σύνολο του ενεργητικού, των καταθέσεων και των χορηγήσεων του συνόλου των τραπεζών εμφανίζεται στον πίνακα που ακολουθεί:

(σε δις € , με σταθερή ισοτιμία €/CSD : 84.7)

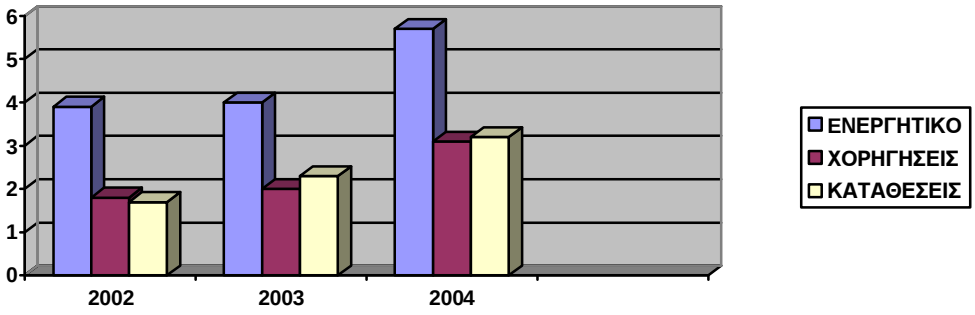

Πηγή : National Bank of Serbia

Όπως παρατηρούμε υπάρχει συνεχής και ανοδική πορεία του τραπεζικού συστήματος η οποία αντανακλά το θετικό κλίμα που έχει διαμορφωθεί στην εν λόγω αγορά. Η αύξηση δε, των μεγεθών θα ήταν ακόμα μεγαλύτερη εάν η κυβέρνηση δεν ασκούσε περιοριστική πολιτική για βελτίωση των μακροοικονομικών δεικτών . Έτσι το Δεκέμβριο του 2005 άλλαξε ο κανονισμός σχετικά με το ύψος των διαθεσίμων που πρέπει να παρακρατούν οι Τράπεζες. Με βάση τα νέα δεδομένα οι καταθέσεις σε ξένο νόμισμα θα πρέπει να ανέρχονται σε 38% για τις επιχειρήσεις και σε 41% για τα φυσικά πρόσωπα, ενώ τα υποχρεωτικά διαθέσιμα για καταθέσεις στο ίδιο νόμισμα παρέμειναν αμετάβλητα στο 18%. Αξίζει επίσης να σημειώσουμε ότι τον Δεκέμβριο του 2004 το σύνολο του ενεργητικού όλων των Τραπεζών έφθανε τα 6,5 δις ευρώ και αποτελούσε το 38,8% του ΑΕΠ όταν το αντίστοιχο ποσοστό, κατά μέσο όρο, για τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την ίδια περίοδο ανέρχεται στο 200% [16].

Αναφορικά με την κερδοφορία των Τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Σερβία τα αποτελέσματα έως και το 2004 ήταν ζημιογόνα με κύρια αίτια την αύξηση του ποσοστού των μη εξυπηρετούμενων δανείων καθώς και του ποσοστού των προβλέψεων για επισφαλείς απαιτήσεις. Παρόλα αυτά μεγάλοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί προερχόμενοι από την Ιταλία , μέσω της Unicredito και της Banka Intesa, και την Αυστρία , μέσω της Raiffessen και της Erste Bank, πραγματοποιούν μεγάλες επενδύσεις στην χώρα προσδοκώντας να κατέχουν μεγάλα μερίδια και καλή θέση στην αγορά όταν η οικονομία και το τραπεζικό σύστημα θα παρουσιάζει σημεία ανάκαμψης. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι το 2005 θα είναι η πρώτη χρονιά που ο τραπεζικός κλάδος θα εμφανίσει θετικά αποτελέσματα κυρίως λόγω των κερδών από συναλλαγματικές διαφορές. Οι προβλέψεις για τις επιδόσεις των τραπεζών είναι συγκρατημένα αισιόδοξες, παρά τα περιοριστικά μέτρα πιστωτικής επέκτασης, επειδή αφενός λόγω των αποφάσεων που λαμβάνονται από την κυβέρνηση,ο σερβικός λαός ανακτά την εμπιστοσύνη του στα πιστωτικά ιδρύματα, και αφετέρου λόγω της ευμάρειας που καλλιεργείται, αυξάνονται οι καταναλωτικές και πιστωτικές του ανάγκες.

Οι ελληνικές Τράπεζες, αντιμετωπίζοντας τα Βαλκάνια σαν ένα ενιαίο και φυσικό χώρο επέκτασης των δραστηριοτήτων τους, επεκτείνονται σιγά σιγά και στην Σερβία. Οι ελληνικές επιχειρήσεις εκτός από την Ρουμανία και την Βουλγαρία ,

[16]Πηγή: International Monetary Fund, (2005) : *Serbia and Montenegro: Selected Issues and Statistical Appendix* IMF Country Report No 05/232

δημιουργούν τώρα γραμμές παραγωγής και στην γείτονα χώρα συμβάλλοντας και στηρίζοντας μ΄αυτό τον τρόπο την προσπάθεια ανοικοδόμησης της οικονομίας Βέβαια θα πρέπει να συναγωνιστούν ιταλικά και αυστριακά πιστωτικά ιδρύματα τα οποία έχοντας διαγνώσει την ευρωπαϊκή προοπτική της Σερβίας πρόλαβαν να τοποθετηθούν από νωρίς στην αγορά καταβάλλοντας μικρό σχετικά αντίτιμο για τις εξαγορασθείσες τράπεζες. Άλλωστε η Σερβία το τελευταίο διαστημα μονοπωλεί το ενδιαφέρον των επενδυτών και η κερδοφορία των τραπεζών σε λίγα χρόνια θα εξαρτάται περισσότερο από τις σχέσεις που έχει αναπτύξει με την πελατεία και την παρουσία που έχει στην αγορά μέσω του δικτύου που έχει αναπτύξει και λιγότερο τα κέρδη που προέρχονται από τις διαφορές επιτοκίων και τα περιθώρια (spreads) . Αυτό προκύπτει και από τον πίνακα που ακολουθεί όπου παρατίθενται τα επιτόκια (ως ποσοστό) καταθέσεων και χορηγήσεων από το 2001 έως το 2004.

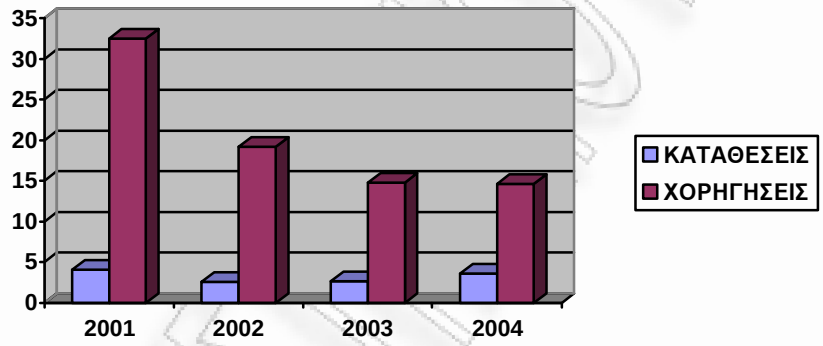

Πηγή : National Bank of Serbia

ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΩΝ ΣΕΡΒΙΑΣ

Η παράθεση των οικονομικών στοιχείων που θα ακολουθηθεί για τις ελληνικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην γείτονα χώρα θα είναι διαφορετική από τις προηγούμενες, μιας και για την εξεταζόμενη περίοδο οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν αναπτυχθεί αυτόνομα στην περιοχή (πλην της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος). Κατά το 2005 πολλές σερβικές Τράπεζες πέρασαν σε Έλληνες Τραπεζίτες εξαιτίας των εξαγορών που έλαβαν χώρα εκείνη την χρονιά.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας δραστηριοποιείται με αυτόνομο δίκτυο 28 καταστημάτων και 336 εργαζόμενους . Η εικόνα των μεγεθών της Τράπεζας για τα έτη 2003 και 2004 είναι η ακόλουθη:

	2003	**2004**	**% μεταβολής**
Ενεργητικό (σε εκατ. €)	47	123	161,70
Χορηγήσεις (σε εκατ. €)	21	93	342,86
Καταθέσεις (σε εκατ. €)	19	58	205,26
Κέρδη προ φόρων (σε εκατ. €)	-0.7	-2.7	285,71

Πηγή : National Bank of Serbia

ALPHA BANK και **JUBANKA**

Ο Όμιλος της ALPHA BANK δραστηριοποιείται μέσω της αποκτηθείσας Jubanka a.d. που διαθέτει 86 καταστήματα και 1.300 υπαλλήλους. Έντος του 2006 τα 3 αυτόνομα καταστήματα της Alpha Bank που λειτουργούσαν στο Βελιγράδι θα ενσωματωθούν στο δίκτυο της Jubanka. Η εικόνα των μεγεθών της Τράπεζας για τα έτη 2003 και 2004 είναι:

	2003	**2004**	**% μεταβολής**
Ενεργητικό (σε εκατ. €)	27.4	45	64.23
Χορηγήσεις (σε εκατ. €)	11.0	25	127.27
Καταθέσεις (σε εκατ. €)	6.2	9	45.16
Κέρδη προ φόρων (σε εκατ. €)	2.2	-1.7	-177.27

Πηγή : National Bank of Serbia

Eurobank EFG και **NACIONALCA STEDIONICA**

Στην Σερβία η EFG EUROBANK – ERGASIAS δραστηριοποείται μέσω της θυγατρικής της EFG EUROBANK a.d Beograd με 27 καταστήματα και 516 άτομα προσωπικό. Τον Σεπτέμβριο του 2005 ο όμιλος της EFG EUROBANK – ERGASIAS απέκτησε το 62,3% των μετοχών της Nacionalna stedionica-banca (NSB) η οποία αριθμεί 70 καταστήματα σε όλη την χώρα και απασχολεί 901 άτομα προσωπικό . Αξίζει να σημειώσουμε ότι αθροιστικά οι δύο τράπεζες μαζί διαθέτουν το τέταρτο μεγαλύτερο δίκτυο καταστημάτων στην χώρα και συγκαταλέγονται ανάμεσα στα 10

μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Η εικόνα των μεγεθών της Τράπεζας για τα έτη 2003 και 2004 είναι:

	2003	**2004**	**% μεταβολής**
Ενεργητικό (σε εκατ. €)	13	63	384,62
Χορηγήσεις (σε εκατ. €)	8	40	500
Καταθέσεις (σε εκατ. €)	3	12	300
Κέρδη προ φόρων (σε εκατ. €)	-2	-3.1	35,48

Πηγή : National Bank of Serbia

και **ATLAS BANK**

Ο Όμιλος της Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε μέσα στο 2005 την Atlas Bank η οποία δραστηριοποιείται στη χώρα με ένα δίκτυο 12 καταστημάτων. Η εικόνα των μεγεθών της Τράπεζας για τα έτη 2003 και 2004 είναι:

	2003	**2004**	**% μεταβολής**
Ενεργητικό (σε εκατ. €)	45	64	42,22
Χορηγήσεις (σε εκατ. €)	20	32	60
Καταθέσεις (σε εκατ. €)	28	45	60,71
Κέρδη προ φόρων (σε εκατ. €)	2.1	1.6	-31.25

Πηγή : National Bank of Serbia

2.1.ΓΕΝΙΚΑ

Οι Ελληνικές Τράπεζες ενώ διέγνωσαν γρήγορα τις μεγάλες ευκαιρίες που θα παρουσιάζονταν στα Βαλκάνια και επένδυσαν στις αγορές αυτές έχασαν πολύτιμο χρόνο στην μετέπειτα εξάπλωσή τους στον εν λόγω γεωγραφικό χώρο, αφήνοντας το πεδίο ελεύθερο σε μεγάλα ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα να αναπτυχθούν και να αποκτήσουν σημαντικό μερίδιο αγοράς. Κύριος λόγος για αυτήν την πολιτική ήταν η απόφασή τους να επεκταθούν στη εγχώρια αγορά εκμεταλλευόμενοι την ευκαιρία που τους δόθηκε μέσω της απελευθέρωσης της λιανικής τραπεζικής.

Αφού δημιούργησαν υπερκέρδη από την ραγδαία αύξηση που παρατηρήθηκε τα τελευταία χρόνια στην Ελλάδα στη στεγαστική και καταναλωτική πίστη καθώς και στον τομέα των πιστωτικών καρτών, επενδύουν μεγάλο μέρος αυτών των κερδών στα Βαλκάνια προσπαθώντας να εξασφαλίσουν και τα επόμενα χρόνια, όταν η ελληνική αγορά θα φθάσει στα επίπεδα της ωρίμανσης, συνέχιση και διατήρηση της υψηλής κερδοφορίας με σκοπό την αύξηση του πλούτου των μετόχων τους . Τα μερίδια που κατέχουν, αυτή τη στιγμή, οι Ελληνικές Τράπεζες στην Νοτιοανατολική Ευρώπη κυμαίνονται περίπου στο 13% και κατανέμονται ανά πιστωτικό ίδρυμα ως εξής:

ALPHA BANK	4,6%
ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΑΕ	4,3%
EFG EUROBANK ERGASIAS	2,3%
ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ	1,3%
EMPORIKI BANK	0,8%

Πηγή : Καθημερινή 28.02.2006

Αθροιστικά, οι πέντε μεγαλύτερες Ελληνικές Τράπεζες έχουν επενδύσει στην Νοτιοανατολική Ευρώπη πάνω από 1,9 δις ευρώ . Το προσωπικό των καταστημάτων τους συνολικά ανέρχεται στα 14.000 άτομα ενώ, διαθέτουν ένα δίκτυο 806 καταστημάτων. Αξίζει να αναφέρουμε ότι κατά το 2004 τα συνολικά κέρδη των ελληνικών Τραπεζών σημείωσαν αύξηση 86% και κυμάνθηκαν στα 130χχ ευρώ έναντι 70χχ το 2003. Σκοπός των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων είναι έως το 2007 το 20% των συνολικών τους κερδών να προέρχεται από τις δραστηριότητες τους στα Βαλκάνια.

Στη συνέχεια παραθέτουμε πίνακα όπου φαίνεται αναλυτικά η δραστηριότητα των ελληνικών Τραπεζών στην Βαλκανική (με βάση τα στοιχεία από 31.12.2004), ο αριθμός εργαζομένων και ο αριθμός των καταστημάτων ανά Τράπεζα .-

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ

	Αριθμός Καταστημάτων	***Αριθμός Προσωπικού***
United Bulgarian Bank AD (συμφερόντων ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ)	**109**	**2093**
Bulgarian Post Bank AD (συμφερόντων EFG EUROBANK ERGASIAS)	**31**	**1153**
Emporiki Bank - Bulgaria AD	**6**	**56**

ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Banka Romaneasca SA (συμφερόντων ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ)	**28**	**680**
Alpha Bank – Romania	**19**	**650**
Banc Post SA (συμφερόντων EFG EUROBANK ERGASIAS)	**165**	**3410**
Emporiki Bank - Bulgaria AD	**6**	**111**
Piraeus Bank Romania	**14**	**219**
Egnatia Bank (Romania) SA	**1**	**38**

ΣΕΡΒΙΑ

EFG Eurobank AD, Beograd	**11**	**208**

Πηγή : Ένωση Ελληνικών Τραπεζών

Η Ελλάδα, οι Ελληνικές Επιχειρήσεις και τα Ελληνικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης ξεφεύγοντας από τα στενά εγχώρια πρότυπα λειτουργίας τους και έχοντας διεθνή πλέον προσανατολισμό, ανταγωνίζονται και συμμετέχουν σε μία παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Επομένως, για το σχεδιασμό και την εφαρμογή του πλαισίου δράσης καθώς και της ανάπτυξής τους, θα πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν- σε μεγάλο βαθμό- και οι κινήσεις του ανταγωνισμού και όχι μόνο σε εγχώριο επίπεδο.

Ειδικότερα, οι ελληνικές Τράπεζες με γνώμονα την επερχόμενη μείωση των κερδών τους από τις δραστηριότητες τους στην εγχώρια αγορά, από την οποία δημιούργησαν μεγάλες υπεραξίες και αλματώδη αύξηση των εσόδων τους, και έχοντας κάνει τα πρώτα βήματα ανάπτυξης στην Βαλκανική, στη δεκαετία του '90, επεκτείνονται με γοργούς ρυθμούς στην Νοτιοανατολική Ευρώπη. Συμμετέχουν σε διαγωνισμούς για τον έλεγχο Τραπεζικών Ιδρυμάτων, ανταγωνιζόμενοι «μεγαθήρια» του κλάδου με σκοπό να αυξήσουν ακόμα περισσότερο το μερίδιο αγοράς στις χώρες αυτές και να βελτιώσουν την αποδοτικότητα των στοιχείων του μέσου ενεργητικού τους (ROAA) και των μέσων ιδίων κεφαλαίων (ROAE) . Βέβαια, οι ξένοι οργανισμοί ακολουθούν διαφορετική πολιτική από εκείνη των ελληνικών.

Με βάση έρευνα της Deutsche Bank[17] οι μεγάλες Ευρωπαϊκές Τράπεζες δημιουργούν μεγάλο μέρος των κερδών τους από τις δραστηριότητες τους κυρίως στην Ευρώπη, και δευτερευόντως στην Αμερική και στην Ασία. Ειδικότερα, το 2004 το συνολικό μερίδιο των κερδών των Ευρωπαϊκών Τραπεζών από τις ξένες επενδύσεις ήταν 40,2%. Σε σύγκριση βέβαια με το 2000 το μερίδιο αυτό έχει μειωθεί παρά την αύξηση των κερδών, ως αποτέλεσμα της συγκέντρωσης στην εγχώρια λιανική Τραπεζική. Το δείγμα αυτής της έρευνας περιλάμβανε τις 25 μεγαλύτερες

[17] Πηγή: Polster A. (2006), *Financial Market Special*, Deutsche Bank Research(EU Monitor 31)

ευρωπαϊκές τράπεζες από 8 χώρες για το χρονικό διάστημα 2000-2004 με ζητούμενο το βαθμό συσχέτισης της κερδοφορίας των εγχώριων αγορών και των κερδων που δημιουργούνται στο εξωτερικό. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι δεν υπαρχει θετική συσχέτιση των δύο αυτών μεγεθών.

Συγκεκριμένα, οι μεγάλες Ευρωπαϊκές Τράπεζες ανέπτυξαν έναν διεθνή προσανατολισμό ήδη από το 1990 (την ίδια χρόνια με τις ελληνικές). Το 2004 κατάφεραν ποσοστό άνω του 40% των συνολικών τους κερδών να προέρχεται από το εξωτερικό. Το ποσοστό αυτό βέβαια είναι χαμηλότερο του 43% που επετεύχθει το 2000. Μία πιθανή εξήγηση είναι ότι η κατάρρευση της κεφαλαιαγοράς την περίοδο 2000-2001 έστρεψε το ενδιαφέρον πολλών τραπεζών στην εγχώρια λιανική Τραπεζική απ' όπου πέτυχαν κέρδη άνω του μέσου όρου. Η γενικότερη μείωση που παρατηρείται στα μερίδια του εξωτερικού δεν είναι αποτέλεσμα μόνο της πτώσης των κερδών από το εξωτερικό αλλά κυρίως της μεγάλης αύξησης των εγχώριων εσόδων. Ενώ τα κέρδη από το εσωτερικό αυξάνονταν κατά μέσο όρο, για την περίοδο 2001-2004, κατά 2,8% για την ίδια περίοδο τα κέρδη από τις διεθνείς δραστηριότητες «έτρεχαν» με 1% .

Αν θέλουμε να παρατηρήσουμε τί περίπου συμβαίνει, ανά χώρα, η εικόνα είναι η ακόλουθη: Οι μεγάλες Ισπανικές Τράπεζες έχουν μεγάλο μερίδιο των κερδών από τις ξένες επενδύσεις τους και κύριως από την ανάπτυξή τους στην Λατινική Αμερική, ενώ το μερίδιο τους στις ξένες αγορές είναι υψηλό αν και διαχρονικά βαίνει μειούμενο. Οι Αγγλικές Τράπεζες έχοντας αναπτυχθεί κυρίως στην εγχώρια λιανική Τραπεζική έχουν μικρή διεθνή δραστηριότητα. Όμως, τα κέρδη τους εμφανίζονται αυξημένα και άνω του μέσου όρου, παρόλο που μόνο μικρό ποσοστό προέρχεται από το εξωτερικό. Τράπεζες προερχόμενες από μικρές χώρες, Ελβετία, Βέλγιο, Ολλανδία και Δανία έχουν υψηλά μερίδια κερδών από τις δραστηριότητες τους στο εξωτερικό κυρίως λόγω της ισχυρής τους παρουσίας. Έχοντας υιοθετήσει διεθνιστικές στρατηγικές αναπτύχθηκαν έγκαιρα στο εξωτερικό, κατακτώντας σημαντικό μερίδιο ως αντιστάθμισμα της περιορισμένης γεωγραφικής τους έκτασης και της συρρικνωμένης εγχώριας αγοράς. Οι Ιταλικές και Γαλλικές Τράπεζες, εξειδικευμένες στην λιανική Τραπεζική, με σημαντική διεθνή παρουσία, πραγματοποιούν την πλειοψηφία των κερδών τους στις εγχώριες αγορές. Τέλος, στη Γερμανία, παρατηρείται η χαμηλότερη κερδοφορία από τις εξεταζόμενες χώρες και η εικόνα είναι εντελώς διαφορετική συγκρινόμενη με εκείνη των προαναφερθέντων χωρών.

Ταυτόχρονα, η στρατηγική που ακολουθείται σε εγχώριο επίπεδο είναι εντελώς διαφορετική για τον κάθε τραπεζικό οργανισμό.

Αν θέλουμε βέβαια να συνδυάσουμε το συνολικό ενεργητικό των τραπεζών αυτών με το μερίδιο τους στο εξωτερικό παρατηρούμε ότι οι πέντε Τράπεζες με το μεγαλύτερο μερίδιο διεθνών δραστηριοτήτων είναι οι ίδιες πέντε με το υψηλότερο συνολικό ενεργητικό. Όμως, ούτε το υψηλό μερίδιο στις ξένες αγορές ούτε το υψηλό ενεργητικό αποτελούν εχέγγυο για υψηλή κερδοφορία. Και αυτό έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον αν λάβουμε υπ'όψιν τα ακόλουθα:

Κατά την περίοδο 2000-2004 το μερίδιο ενεργητικού που αντιστοιχεί σε δραστηριότητες του εξωτερικού είναι κατά μέσο όρο 47,1% όταν το μερίδιο των κερδών από δραστηριότητες του εξωτερικού είναι 40,7% . Επίσης, παρά την παρατηρούμενη μείωση των κερδών από τις δραστηριότητες του εξωτερικού το μερίδιο ενεργητικού του εξωτερικού παραμένει αμετάβλητο. Αυτό οφείλεται, κυρίως, στα υψηλά κόστη που επιβαρύνεται κάποιος όταν αναπτύσσεται σε αγορές του εξωτερικού. Καινούριες στρατηγικές πρέπει να αναπτυχθούν ενώ το επιχειρηματικό μοντέλο που ήδη χρησιμοποίειται για τις εγχώριες δραστηριότητες σπάνια μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως «οδηγός για την νέα αγορά». Επιπρόσθετα, το νομοθετικό, ρυθμιστικό και οικονομικό πλαίσιο που ισχύει σε κάθε μια από αυτές τις χώρες αυξάνει ακόμα περισσότερο τα έξοδα. Έτσι, το επίπεδο των κερδών που προέρχεται από το εξωτερικό παραμένει μεν χαμηλό σε σχέση με το ενεργητικό όμως εξακολουθεί να συνεισφέρει κατά μεγάλο μέρος στην κερδοφορία των Ευρωπαϊκών Τραπεζών.

Σαν συμπέρασμα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι δεν υπάρχει ευθεία θετική συσχέτιση μεταξύ των διεθνών δραστηριοτήτων και της κερδοφορίας μιας τράπεζας. Από την ανάλυση προέκυψε ότι μεγάλα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα με μικρά μερίδια στις αγορές του εξωτερικού επιτυγχάνουν υψηλά κέρδη. Άρα, σ΄έναν πολυσύνθετο κλάδο όπως ο τραπεζικός σημασία για την επίτευξη υψηλών εσόδων εκτός από το μέγεθος έχει ο ρόλος των διεθνών δραστηριότητων, των ειδικών συνθηκών σε κάθε μία από τις εγχώριες αγορές καθώς και η υιοθέτηση μιας εξειδικευμένης διεθνιστικής στρατηγικής .

2.2 ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Με γνώμονα την ανωτέρω μελέτη της Deutsche Bank και των αποτελεσμάτων που εξήχθησαν, θελήσαμε να δούμε την αποδοτικότητα των μέσων ιδίων κεφαλαίων και του μέσου ενεργητικού των ελληνικών τραπεζών από τις επενδύσεις τους στην Βαλκανική συγκρινόμενες με εκείνες των μεγαλύτερων ευρωπαϊκών τραπεζών, το 2004 .

Στηριζόμενοι σε μελέτη της Bank Austria Creditanstalt[18] χρησιμοποιήσαμε ως δεδομένα, τις 21 μεγαλύτερες Τράπεζες που δραστηριοποιούνται στην Κεντρική Ευρώπη [19]. Η επιλογή των Τραπεζών στηρίχθηκε στο μερίδιο που ανά χώρα κατέχουν στις αγορές αυτές και παρουσιάζεται στο κατωτέρω διάγραμμα, προσθέτοντας και τις 6 ελληνικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται -συνολικά ή μεμονωμένα- στις χώρες αυτές.

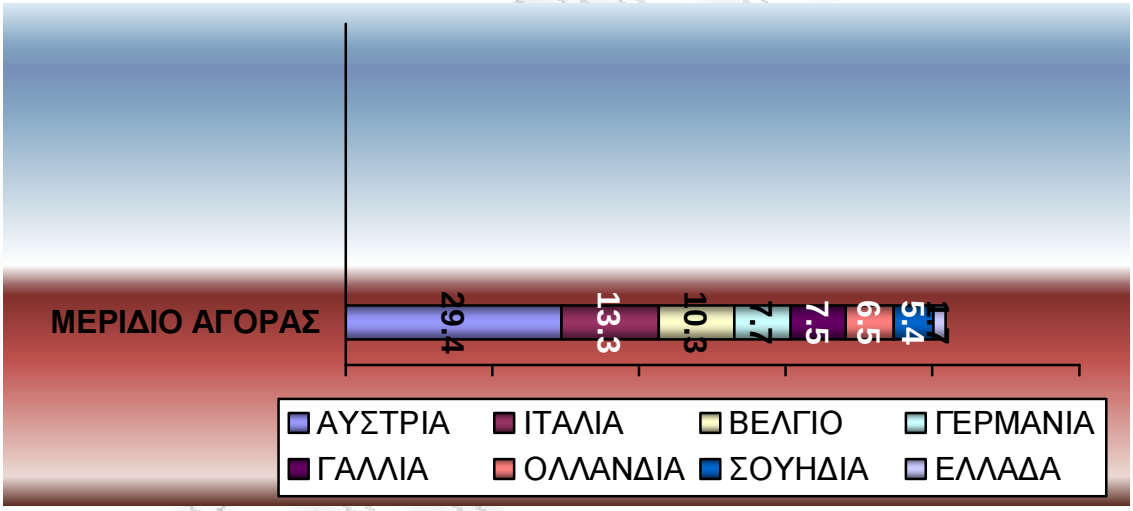

[18] Πηγή: Bank Austria Creditanstalt, (2005) : *BA-CA Comparison of Banks: International Banks in New Europe 2004/2005*,

[19] Ως Κεντρική Ευρώπη λογίζονται οι ακόλουθες χώρες: Αλβανία, Βοσνία Ερζεγοβίνη, Βουλγαρία, Κροατία, Τσεχοσλοβακία, Εσθονία, Ουγγαρία, Λετονία, Λιθουανία, Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας, Πολωνία, Ρουμανία, Σερβία Μαυροβούνιο, Σλοβακία, Σλοβενία και Ουκρανία

Για την συλλογή και την επεξεργασία των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε ως βάση δεδομένων η Bankscope ενώ οι Τράπεζες που χρησιμοποιήθηκαν ανά χώρα είναι οι ακόλουθες:

- ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
- ALPHA BANK
- EFG EUROBANK ERGASIAS
- ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
- EMPORIKI BANK
- ΕΓΝΑΤΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

- BANK AUSTRIA CREDITANSTALT
- ERSTE BANK
- RAIFFEISEN ZENTRALBANK OESTERREICH
- BAWAK PSK

- BANCA INTESA
- UNICREDITO ITALIANO Spa
- SAN PAOLO IMI
- CAPITALIA Spa

- FORTIS BANK
- KBC BANK NV
- DEXIA BANK BELGIUM

- ING BELGIUM SA/NV

- DEUTCHE BANK
- DRESNER BANK

- ABN AMPO BANK

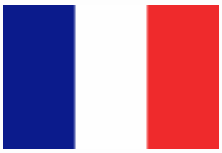

- BNP PARIBAS
- CALYON
- SOCIETE GENERALE
- CREDIT LYONNAIS

- NORDEA
- SVENSKA HANDELSBANKEN

Με βάση τα ανώτερω προκύπτει ότι για την διεξαγωγή της έρευνας μας χρησιμοποιήθηκε ένα δείγμα 27 μεγαλύτερων τραπεζών από όλες τις χώρες, που δραστηριοποιούνται στην ευρύτερη περιοχή των βαλκανίων είτε αναπτύσσοντας αυτόνομο δίκτυο είτε ελέγχοντας τοπικές Τράπεζες. Η επεξεργασία των στοιχείων έγινε με ανάλυση παλινδρόμησης χρησιμοποιώντας τις ακόλουθες μεταβλητές :

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΑ

Εξαρτημένη μεταβλητή	**Ανεξάρτητη μεταβλητή**
ROAA μητρικής τράπεζας	ROAA θυγατρικών της τραπεζών
ROAE μητρικής τράπεζας	ROAE θυγατρικών της τραπεζών

Οι υποθέσεις που θέλουμε να ελέγξουμε είναι :

- ✓ Αν το ROAA της μητρικής τράπεζας εξαρτάται από το ROAA των θυγατρικών της τραπεζών
- ✓ Αν το ROAE της μητρικής τράπεζας εξαρτάται από το ROAE των θυγατρικών της τραπεζών

Έτσι οι προς έλεγχο υποθέσεις διατυπώνονται ως ακολούθως:

Δείκτης αποδοτικότητας μέσου ενεργητικού (*ROAA)*

Ho: Δεν υπάρχει σχέση μεταξύ του ROAA της μητρικής τράπεζας και του ROAA των θυγατρικών της τραπεζών (μηδενική υπόθεση)

H_1: Υπάρχει σχέση μεταξύ του ROAA της μητρικής τράπεζας και του ROAA των θυγατρικών της τραπεζών (μη μηδενική υπόθεση)

Δείκτης αποδοτικότητας μέσων ιδίων κεφαλαίων *(ROAE)*

Ho: Δεν υπάρχει σχέση μεταξύ του ROAE της μητρικής τράπεζας και του ROAE των θυγατρικών της τραπεζών (μηδενική υπόθεση)

H_1: Υπάρχει σχέση μεταξύ του ROAE της μητρικής τράπεζας και του ROAE των θυγατρικών της τραπεζών (μη μηδενική υπόθεση)

Με βάση τα σύγχρονα στατιστικά πακέτα για την αποδοχή ή της μηδενικής υπόθεσης θα πρέπει να βρούμε κάποιους εκτιμητές, οι οποίοι πέραν των συγκεκριμένων τιμών θα καθιστούν την προς έλεγχο (κάθε φορά) μηδενική υπόθεση δεκτή ή απορριπτέα. Οι εκτιμητές που θα χρησιμοποιήσουμε είναι αφενός το παρατηρούμενο επίπεδο σημαντικότητας, που συμβολίζεται με p-value (και αποδεκτή τιμή άνω του 0,05) και το t-statistic (με αποδεκτή τιμή μικρότερη του 2).

Στη δική μας έρευνα τα αποτελέσματα που πρέκυψαν όσον αφορά τους δύο αυτούς εκτιμητές έχουν ως εξής:

Δείκτης αποδοτικότητας μέσου ενεργητικού *(ROAA)*

Αριθμός παρατηρήσεων	27
t-statistic	2,70
p-value	0.012

Η τιμή του παρατηρούμενου επιπέδου σημαντικότητας είναι 0.012<0.05 ενώ η τιμή του t-statistic 2,70>2. Επομένως σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση και αποδεχόμαστε ότι υπάρχει σχέση μεταξύ του ROAA της μητρικής τράπεζας και του ROAA των θυγατρικών της τραπεζών

Δείκτης αποδοτικότητας μέσων ιδίων κεφαλαίων *(ROAE)*

Αριθμός παρατηρήσεων	27
t-statistic	2,72
p-value	0.012

Αντίστοιχα προκύπτει ότι η τιμή του παρατηρούμενου επιπέδου σημαντικότητας είναι 0.012<0.05 ενώ η τιμή του t-statistic 2,72>2. Επομένως σε επίπεδο στατιστικής σημαντικότητας απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση και αποδεχόμαστε ότι υπάρχει σχέση μεταξύ του ROAE της μητρικής τράπεζας και του ROAE των θυγατρικών της τραπεζών .

Επίσης για να τεκμηριώσουμε ακόμα περισσότερα τα αποτελέσματα που διεξήχθησαν λάβαμε υπ’ όψιν και τις τιμές που πήρε ο δείκτης

Ένας εμπειρικός κανόνας που χρησιμοποιείται για το F (F-test) αφορά στην απόρριψη της μηδενικής υπόθεσης σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95% όταν για δείγμα 6-10 παρατηρήσεων η τιμή του είναι μεγαλύτερη του 6 , και μεγαλύτερο του 5 για άνω των 10 παρατηρήσεων.

Έτσι για τον δείκτη ROAA η τιμή του F ήταν 7,42 , άρα απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση ενώ για τον δείκτη ROAE ήταν 7,27 επομένως και σε αυτή την περίπτωση απορρίπτουμε την μηδενική υπόθεση.

Αναλυτικά οι πίνακες από όπου προέκυψαν τα ανωτέρω στοιχεία και η σχηματική απεικόνιση της παλινδρόμησης παρατίθενται στο προσάρτημα του παρόντος.

2.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΕΙΚΤΩΝ

2.3.1 ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ (ROAA)

Ο εν λόγω αριθμοδείκτης απεικονίζει την απόδοση των συνολικών περιουσιακών στοιχείων του ενεργητικού και των επιμέρους τμημάτων αυτής και υπολογίζεται από τον τύπο:

$$ROAA = \frac{\text{Καθαρά κέρδη εκμεταλλεύσεως}}{\text{Σύνολο μέσου ενεργητικού}}$$

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν δείχνουν υπάρχει θετική συσχέτιση της αποδοτικότητας του ενεργητικού της μητρικής τράπεζας με τις θυγατρικές τους ενώ οι χώρες που επέτυχαν τα καλύτερα αποτελέσματα στο σύνολο των Τραπεζών τους είναι η Ελλάδα, η Γαλλία και η Ιταλία. Βέβαια η εικόνα δεν είναι τόσο καθαρή μιας και παρουσιάζει μεγάλες αποκλίσεις , ενώ τα αποτελέσματα δεν είναι γύρω από την γραμμή παλινδρόμησης (regression line) χωρίς όμως να παρατηρούνται πολλές ακραίες τιμές. Βέβαια αποδεικνύεται ότι το μέγεθος δεν αποτελεί καθοριστικό παράγοντα επίτευξης θετικών αποτελεσμάτων. Και αυτό γιατί τραπεζικοί οργανισμοί με μεγάλα μερίδια στο εξωτερικό έχουν επετύχει αποτελέσματα κάτω της γραμμής παλινδρόμησης και το αντίστροφο.

Οι ελληνικές τράπεζες, που από το 2004 άρχισαν να αναπτύσσονται επιθετικά στον βαλκανικό τραπεζικό χώρο εξασφάλισαν πολύ καλές αποδόσεις οι οποίες είναι αρκετά υψηλότερες από την γραμμή παλινδρόμησης στην πλειοψηφία των περιπτώσεων και αποδεικνύουν ότι οι αποφάσεις των διοικήσεων για επέκταση ήταν σωστές. Οι κινήσεις που έγιναν, διέφεραν ανά πιστωτικό ίδρυμα. Η Εθνική , μέσω των εξαγορών που πραγματοποιεί , βρίσκεται κάτω της γραμμής χωρίς όμως να απέχει πολύ από αυτή. Τα κεφάλαια που απαιτούνται για τον εξορθολογισμό των εξαγοραζόμενων τραπεζών, την ανάπτυξη νέων συστημάτων και στρατηγικών προκειμένου να αξιοποιηθούν στο μέγιστο οι δυνατότητες που η κάθε αγορά προσφέρει είναι τεράστια και χρειάζεται χρόνος για να επιτευχθούν τα αναμενόμενα αποτελέσματα. Η Εμπορική Τράπεζα , παρουσιάζει αδυναμία γενικότερα στις αγορές αυτές, μιας και επέλεξε να αναπτυχθεί αυτόνομα χωρίς όμως δυναμικές και

αποφασιστικές κινήσεις. Εξάλλου το 2004 ήταν η χρονιά που η Τράπεζα εμφάνισε ζημιές στον ισολογισμό της ενώ από το διάγραμμα φαίνεται ότι έχει αρνητική αποδοτικότητα μέσων ιδίων κεφαλαίων και μία από τις ακραίες τιμές. Οι υπόλοιπες τράπεζες (ALPHA BANK, EFG EUROBANK ERGASIAS, ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ και ΕΓΝΑΤΙΑ) έχουν επιτύχει πολύ καλά αποτελέσματα.

Ανάλογη εικόνα παρουσιάζουν και οι ιταλικές τράπεζες οι οποίες κυρίως μέσω της εξαγοράς πιστωτικών ιδρυμάτων έχουν καθιερωθεί στην ευρύτερη περιοχή των βαλκανίων και αποτελούν υπολογίσιμο «παίκτη» στην αγορά. Τα γαλλικά πιστωτικά ιδρύματα , τέλος, ακολουθώντας ταυτόχρονα και πολιτική εξαγορών αλλά και αυτόνομης ανάπτυξης έχουν επετύχει τα καλύτερα αποτελέσματα. Βέβαια αυτό οφείλεται και στο μεγάλο αριθμό περιουσιακών στοιχείων που διαθέτουν αλλά και στο γεγονός ότι έχουν αναπτυχθεί σε χώρες που δεν υπάρχει ισχυρός ανταγωνισμός από Ευρωπαϊκές Τράπεζες, όπως Ουγγαρία και Πολωνία, ενώ υπάρχουν περαιτέρω περιθώρια ανάπτυξης λόγω των μεταρρυθμίσεων και των διαρθρωτικών αλλαγών που πραγματοποιούνται.

Για τις υπόλοιπες χώρες η αποδοτικότητα των ιδίων κεφαλάιων είναι κάτω από την γραμμή παλινδρόμησης, ενώ συγκέντρωση παρουσιάζεται στο 0.3. Το γεγονός ότι οι καταξιωμένες τράπεζες των αγορών δεν έχουν επετύχει τα αναμενόμενα οφείλεται αφενός στο μεγάλο μέγεθός τους και αφετέρου στην πολυπλοκότητα που ακόμα υπάρχει ως προς τον έλεγχο, την κοινή πολιτική και στρατηγική για όλες τις επιμέρους τράπεζες που απαρτίζουν έναν όμιλο. Επιβεβαιώνεται για άλλη μια φορά η δυσκολία που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες στο να διαχειρίζονται αποτελεσματικά τα στοιχεία του ενεργητικού τους, όταν επεκτείνονται σε πολλές χώρες και οι κανόνες δεν είναι πάντα ίδιοι.

Κάνοντας μια σύγκριση με τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την αναφερόμενη μελέτη της Deutsche Bank διαπιστώνουμε ότι δεν είναι δυνατή η ομαδοποίηση όλων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην περιοχή. Δηλαδή, δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι όλες επέτυχαν τα ίδια αποτελέσματα είτε αυτά είναι θετικά είτε αρνητικά. Τα αίτια αυτής της διαφοροποίησης εστιάζονται στο χρόνο που κάθε ένα τοποθετήθηκε στην αγορά και στον τρόπο που επέλεξει να επεκταθεί.

2.3.2 ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΜΕΣΩΝ ΙΔΙΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ (ROAE)

Ο υπολογισμός του αριθμοδείκτη αποδοτικότητας ιδίων κεφαλαίων απεικονίζει την κερδοφορία μίας επιχείρησης και βοηθά στην εξαγωγή συμπερασμάτων για το πόσο τα αποτελέσματα που επετεύχθηκαν είναι ικανοποιητικά ή όχι. Ο τύπος που χρησιμοποιούμε για τον υπολογισμό του είναι :

$$ROAA = \frac{\text{Καθαρά κέρδη εκμεταλλεύσεως}}{\text{Σύνολο μέσων ιδίων κεφαλαίων}}$$

Η εικόνα που προέκυψε από την επεξεργασία των στοιχείων είναι άκρως ενδιαφέρουσα ενώ επιβεβαιώνει για άλλη μια φορά τις ευκαιρίες που προσφέρει η αγορά των Βαλκανίων για τον τραπεζικό κλάδο. Άλλωστε όπως έχουμε αναφέρει η προοπτική ένταξης χωρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση σε συνδυασμό με την πτώση των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών καθεστώτων στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης δημιούργησαν τεράστιες ευκαιρίες ανάπτυξης. Η μετάβαση στην οικονομία της ελεύθερης αγοράς που άρρηκτα συνδέεται με τον περιορισμό και την εξάλειψη της διαφθοράς και την θέσπιση νομοθετικού πλασίου για την εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία των επιχειρήσεων αποτέλεσαν πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη των τραπεζικών ιδρυμάτων. Η περιοχή έχει χαρακτηριστεί πραγματικό «χρυσωρυχείο» από τους ειδικούς οι οποίοι σπεύδουν να επενδύσουν σ΄αυτές.

Από την άλλη οι τραπεζίτες γνωρίζουν καλά ότι στις ανεπτυγμένες οικονομίες της Ευρώπης τα περιθώρια κερδοφορίας, λόγω της ωρίμανσης των αγορών , έχουν στενέψει. Επιπροσθέτως δαπανώνται μεγάλα ποσά για την εισαγωγή καινοτόμων τραπεζικών και τραπεζοασφαλιστικών προϊόντων τα οποία όμως σε πολλές των περιπτώσεων δεν αποφέρουν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Έτσι νέοι δρόμοι πρέπει να ανοιχθούν και να υπάρξει διείσδυση σε νέες αγορές. Οι ρυθμοί ανάπτυξης στις χώρες αυτές κατά μέσο όρο κυμαίνονται στο 8% ενώ οι κάτοικοι βλέπουν μετά από πολλά χρόνια το εισόδημά τους να αυξάνεται. Η καταναλωτική και στεγαστική πίστη γνωρίζει τεράστια άνθηση ενώ οι παράλληλες εργασίες που αναπτύσουν οι τράπεζες, όπως για παράδειγμα το real estate , είναι βέβαιο ότι στο μέλλον θα συνεισφέρουν σημαντικά στην περαιτέρω αύξηση της κερδοφορίας τους.

Τα προϊόντα που διατίθενται από τα πιστωτικά ιδρύματα χωρίς να είναι εξειδικευμένα, αφού στην πλειοψηφία τους αφορούν στεγαστικά δάνεια και πιστωτικές κάρτες για τους ιδιώτες και επιχειρηματικά δάνεια για τις εταιρείες δημιουργούν τεράστια ποσοστά κέρδους. Αν και από τα στοιχεία των τραπεζών προκύπτει ότι μεγάλο ποσοστό των κερδών τους προκύπτει από την λιανική τραπεζική, σημαντική είναι και η συνεισφορά των δανείων που δίδονται στις επιχειρήσεις. Λόγω των ευεργετικών ρυθμίσεων που έχουν θεσπιστεί για την λειτουργία τους, και που ενδεικτικά αφορούν στην μικρή φορολογία των κερδών τους, τους χαμηλούς συντελεστές και το χαμηλό κόστος εργασίας, πολλές επιχειρήσεις έχουν μεταφέρει την δραστηριότητά τους στις χώρες αυτές. Έτσι υπάρχει ανάγκη και βραχυπρόθεσμης (κεφάλαιο κίνησης) αλλά και μακροπρόθεσμης (επέκταση γραμμής παραγωγής ή εγκαταστάσεων) χρηματοδότησής τους.

Επομένως η εικόνα που έχει ήδη διαμορφωθεί προδιαθέτει τους επενδυτές για υψηλά επίπεδα κερδών. Τα αποτελέσματα της έρευνας που έγινε απέδειξαν ότι η περιοχή πραγματικά προσφέρει σημαντικές υπεραξίες και τα έσοδα από τις αγορές αυτές αποτελούν σημαντικό στοιχείο της κερδοφορίας των τραπεζών.

Τα μεγάλα ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα έχουν αναπτυχθεί σε όλες τις χώρες της περιοχής. Την μερίδα του λέοντος κατέχει η Ρουμανία , η Βουλγαρία και η Σερβία. Σημαντικές όμως επενδύσεις έχουν γίνει στην Πολωνία, την Ουγγαρία, την Σλοβακία και την Σλοβενία όχι όμως ακόμα από ελληνικές τράπεζες, οι οποίες έχουν στρέψει το ενδιαφέρον τους στην εγγύς βαλκανική χερσόνησο.

Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπάρχει θετική συσχέτιση ανάμεσα στην αποδοτικότητα μέσων ιδίων κεφαλαίων της μητρικής τράπεζας σε σχέση με τις θυγατρικές τράπεζες. Ξεκινώντας από την Αθήνα διαπιστώνουμε ότι η εικόνα εχει δύο πρόσωπα. Οι τρεις μεγαλύτερες Τράπεζες της χώρας έχουν κερδοφόρο δυναμικότητα άνω της γραμμής παλινδρόμησης με καλύτερη επίδοση εκείνη της EFG EUROBANK ERGASIAS ως αποτέλεσμα των επιτυχημένων προϊόντων και εξαγορών στις οποίες έχει προβεί. Αντίθετα η EMPORIKI BANK εμφανίζεται στην χειρότερη θέση και μάλιστα στο σύνολο των τράπεζων ως αποτέλεσμα των γενικότερων προβλημάτων κερδοφορίας που αντιμετώπιζε η Τράπεζα κατά το 2004. Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ βρίσκεται λίγο κάτω της γραμμής και διαφαίνεται η δυναμική που αναπτύσει ο Όμιλος στις ξένες αγορές. Τέλος η ΕΓΝΑΤΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ , παρά το περιορισμένο μέγεθός της στην εγχώρια αγορά και τα προβλήματα ρευστότητας που κατά καιρούς έχει αντιμετωπίσει, έχει αναπτύξει αυτόνομο δίκτυο

στην Ρουμανία εκμεταλλευόμενη τις θετικές προοπτικές του τραπεζικού χώρου στην περιοχή. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονίσουμε ότι τα υψηλά επίπεδα κερδοφορίας των ελληνικών τραπεζών, απο την οποία χρηματοδοτούνται οι κινήσεις του εξωτερικού προέρχεται κατά μεγάλο ποσοστό από τα αποτελέσματα που επιτυγχάνονται στην εγχώρια αγορά. Βέβαια οι κινήσεις που έχουν πραγματοποιηθεί είναι κατά κανόνα επιτυχημένες και καλός οιωνός για το μέλλον. Η ελληνική οικονομία , κυρίως ως προς τον βιομηχανικό κλάδο, έχει μετοικήσει στα Βαλκάνια. Αυτό αποτελεί πλεονέκτημα για τις Τράπεζες, που εκτός από την γεωγραφική γειτονία με τις χώρες των Βαλκανίων, έχουν την δυνατότητα να συνεργάζονται με επιχειρήσεις τις οποίες είχαν ήδη πελάτες από την Ελλάδα.

Οι Σουηδικές τράπεζες (Nordea και Svenska) των οποίων η δραστηριότητα περιορίζεται μόνο στην Πολωνία, έχουν επετύχει τα καλύτερα αποτελέσματα. Αντίθετα οι Γερμανικές Τράπεζες (Dresner Bank και Deutsche Bank) βρίσκονται κάτω από τη γραμμή παλινδρόμησης αν και η παρουσία τους περιλαμβάνει την πλειοψηφία των χωρών. Αν και η αγορά της χώρας είναι υψηλά διαμερισματοποιημένη υπάρχουν λιγοστές ομοιότητες μεταξύ των πιστωτικών της ιδρυμάτων.

Αυτό που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι η σύγκριση μεταξύ Γαλλικών και Ιταλικών Τραπεζών, εξαιτίας της εξειδίκευσης τους στην λιανική τραπεζική με ευρεία γκάμα προϊόντων, που καλύπτει και τις πιο εξειδικευμένες ανάγκες. Εντούτοις οι Γαλλικές τράπεζες (Societe Generale, BNP Paribas, Calyon, Credit Lyonnais) βρίσκονται άνω της γραμμής ενώ οι ιταλικές κάτω από αυτή. Μια πιθανή εξήγηση είναι οι επενδύσεις που έχουν πραγματοποιήσει οι Ιταλοί τραπεζίτες κυρίως μέσω της εξαγοράς πιστωτικών ιδρυμάτων καταβάλλοντας υψηλό τίμημα. Λόγω της υψηλής ζήτησης στην ευρύτερη Νοτιοανατολική Ευρώπη και παρά την έγκαιρη διάγνωση της επενδυτικής ευκαιρίας , οι εγχώριες τράπεζες επωλούνταν ιδιαίτερα ακριβά ακόμα και στην αρχή. Για να αποκτήσει κάποιος τον έλεγχο μιας κρατικής τράπεζας έπρεπε να καταβάλει στην καλύτερη περίπτωση 1,5 φορά την λογιστική της αξία. Επίσης λόγω των συνθηκών που μέχρι πρότινος επικρατούσαν η διάβρωση της οικονομίας και η διαστρέβλωση της σημασίας των πιστωτικών ιδρυμάτων εκτός από μακροχρόνια ήταν και βαθιά. Έτσι μπορεί να υπήρχε το σημαντικό πλεονέκτημα του δικτύου, οι μεταβολές που όμως έπρεπε να γίνουν και αφορούν τόσο σε τεχνογνωσία και ανάπτυξη συστημάτων αλλά κυρίως σε αλλαγή νοοτροπίας και απόκτηση πιστωτικής κρίσης δυσχεραίνουν το έργο και αυξάνουν κατά πολύ το κόστος.

Αντίθετα οι Γαλλικές Τράπεζες έχοντας επεκταθεί κυρίως μέσω της αυτόνομης ανάπτυξης δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερα προβλήματα ως προς την οργάνωση. Άλλωστε έχουν καθιερωθεί σε ολόκληρο τον κόσμο στην ιδιωτική τραπεζική, έχοντας αποκτήσει τεχνογνωσία, γκάμα προϊόντων, εμπειρία και δίκτυο που δυσκολά μπορεί να συναγωνιστεί ο ανταγωνισμός.

Οι Βελγικές Τράπεζες (Fortis και ING), με αποτελέσματα άνω της γραμμής παλινδρόμησης, έχοντας υιοθετήσει μια διεθνιστική στρατηγική από πολύ νωρίς, λόγω της περιορισμένης γεωγραφικής έκτασης και κατ' επέκταση αγοράς, αναπτύχθηκαν στην Ουγγαρία και την Πολωνία, ενώ δεν έχουν ακόμα εισέλθει στις αγορές της κυρίως Βαλκανικής.

Οι Αυστριακές τράπεζες με παράδοση τόσο στην λιανική τραπεζική όσο και στις πιστοδοτήσεις των επιχειρήσεων εμφανίζεται κοντά αλλά κάτω από την γραμμή παλινδρόμησης. Οι τράπεζες Bank Austria Creditanstalt, Erste Bank, Raiffeisen και Bawak psk, έχουν αναπτυχθεί σε όλη την περιοχή και με τις δύο μεθόδους, τόσο της εξαγοράς όσο και του αυτόνομου δικτύου.

Είναι προφανές από τα ανωτέρω ότι τα ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα σε μεγάλο βαθμό παρουσιάζουν διαφορές αλλά και ομοιότητες κυρίως με τις ιταλικές αλλά και τις αυστριακές τράπεζες. Οι διαφορές εντοπίζονται κυρίως στο μέγεθος της ανάπτυξης, στα κεφάλαια που επενδύονται στο σύνολο, στο ποσοστό των κερδών που προέρχεται από το εξωτερικό αλλά κυρίως στην εμπειρία που έχουν ήδη αναπτύξει από την μακρόχρονη και επετυχημένη παρουσία τους στην περιοχή. Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι στους διαγωνισμούς για την πώληση κρατικών τραπεζών στα Βαλκάνια βασικοί «μνηστήρες» είναι τράπεζες από την Αυστρία την Ελλάδα και την Ιταλία. Η πολιτική που εφαρμόζουν συμπίπτει σε πολλά σημεία αλλά διαφέρει στον σκοπό. Οι ελληνικές τράπεζες δυναμικές στο σύνολό τους προσπαθούν ακόμα να αποκτήσουν σημαντικό μερίδιο αγοράς με δυναμικές επενδύσεις, αφού αρχικά έμειναν πίσω στην διεκδίκηση χρηματοπιστωτικών οργανισμών. Επομένως τα υπερκέρδη που έχουν αποκτήσει στο εσωτερικό επενδύονται σε χώρες της βαλκανικής προκειμένου να διατηρηθούν οι υψηλοί ρυθμοί κερδοφορίας αλλά και να υπάρχει συγκέντρωση πόρων από διαφορετικές δραστηριότητες. Το αποτέλεσμα αυτών των ενεργειών θα είναι η αύξηση του ποσοστού της κερδών τους που προέρχεται από αυτές τις επενδύσεις. Αντίθετα η επιτυχημένη παρουσία των ιταλικών και αυστριακών ιδρυμάτων που συνοδεύτηκε από σημαντικές επενδύσεις είχε σαν αποτέλεσμα την περαιτέρω ενίσχυση της θέσης τους στις χώρες αυτές και την αύξηση

της κερδοφορίας τους σε συνολικό επίπεδο πετυχαίνοντας μεγάλο μέρος των εσόδων τους να προέρχεται από αυτήν την εξάπλωση. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η επέκταση του δικτύου τους δεν περιλαμβάνει μόνο παρουσία στην Βαλκανική αλλά την Πολωνία, Ουγγαρία , Σλοβακία, Σλοβενία και Κροατία αφού η επιτυχία ενός τραπεζικού οργανισμού, στο σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, στηρίζεται κατά κύριο λόγο στην επέκταση και την ανάπτυξη.

Επιχειρώντας μία αντιπαραβολή των αποτελεσμάτων της μελέτης της Deutsche Bank με την παλινδρόμηση που διενεργήθηκε για την σύνδεση του δείκτη αποδοτικότητας μέσων ιδίων κεφαλαίων της μητρικής τράπεζας με τις θυγατρικές διαπιστώνουμε ότι για την χώρα μας δεν μπορούμε να προβούμε σε ομαδοποίηση των εγχώριων τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Βαλκανική. Αντίθετα, στα αποτελέσματα που προκύπτουν από την ανάλυση της γερμανικής τράπεζας τα πιστωτικά ιδρύματα ομαδοποιούνται στο σύνολο και ανά χώρα γύρω από την γραμμή παλινδρόμησης. Κύρια αιτία γι' αυτή την εικόνα είναι ο τρόπος με τον οποίο διαρθρώνεται η κερδοφορία των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Το μεγαλύτερο ποσοστό των εσόδων προκύπτει από την εγχώρια αγορά εξαιτίας των υψηλών περιθώριων στις χρηματοδοτήσεις επιχειρήσεων και ιδιωτών, στην ραγδαία ανάπτυξη της λιανικής τραπεζικής και στην μεγάλη επιτοκιακή διαφορά καταθέσεων και πιστοδοτήσεων. Τα κέρδη αυτά κατά κύριο λόγο κατευθύνονται στην Βαλκανική με απώτερο σκοπό την περαιτέρω εξάπλωση και την απόσπαση μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς. Αντίθετα για τα πιστωτικά ιδρύματα των υπολοίπων προς εξέταση χωρών η κερδοφορία τους κατά κύριο λόγο στηρίζεται στις επενδύσεις που έχουν κάνει σε ολόκληρη την Νοτιοανατολική και Κεντρική Ευρώπη με γνώμονα τις τεράστιες επενδυτικές ευκαιρίες που αφενός υπάρχουν αλλά και τα τεράστια κεφάλαια που διαθέτουν.

2.4 ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ

2.4.1 ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ROAE

Regression Statistics	
Multiple R	0.478519145
R Square	0.228980572
Adjusted R Square	0.198139795
Standard Error	7.115568155
Observations	27

ANOVA

	df	*SS*	*MS*	*F*	*Significance F*
Regression	1	375.9174532	375.917453	7.424604497	0.011572863
Residual	25	1265.782754	50.6313102		
Total	26	1641.700207			

	Coefficients	*Standard Error*	*t Stat*	*P-value*	*Lower 95%*	*Upper 95%*
Intercept	7.903905714	2.398098012	3.29590604	0.002934762	2.964933865	12.84288
X Variable 1	0.455168277	0.167045709	2.72481275	0.011572863	0.11113144	0.799205

RESIDUAL OUTPUT

Observation	*Predicted Y*	*Residuals*
1	15.19114983	1.358850172
2	17.20299361	0.617006388
3	16.43831091	2.751689093
4	8.140593218	-13.98059322
5	14.8816354	-0.871635399
6	10.0750584	-7.925058395
7	15.97859095	-5.948590947
8	18.80973763	-4.539737629
9	19.88393476	-0.893934763
10	8.395487453	-1.645487453
11	8.395487453	-1.645487453
12	15.40052724	-0.110527235
13	16.71141187	4.381411873
14	7.903905714	0.586094286
15	14.01681567	1.603184327
16	11.75462934	4.625370663

		-
17	13.22482287	1.034822871
18	14.81791184	0.052088159
		-
19	13.31130484	4.011304844
		-
20	9.196583621	7.016583621
21	19.67455736	3.965442644
22	12.89710171	1.382898288
		-
23	11.06732524	5.197325239
		-
24	16.55210298	0.072102976
25	12.07779881	25.14220119
26	8.268040336	8.201959664
27	7.972180956	8.987819044

ПЕРВИЧНО

2.4.2 ΑΝΑΛΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΑΛΙΝΔΡΟΜΗΣΗΣ ROAA

Regression Statistics	
Multiple R	0.4746692
R Square	0.22531085
Adjusted R Square	0.19432328
Standard Error	0.38089715
Observations	27

ANOVA

	df	*SS*	*MS*	*F*	*Significance F*
Regression	1	1.054897049	1.054897	7.271008	0.012358481
Residual	25	3.627065914	0.145083		
Total	26	4.681962963			

	Coefficients	*Standard Error*	*t Stat*	*P-value*	*Lower 95%*	*Upper 95%*
Intercept	0.34421894	0.12976881	2.652555	0.013676	0.076955261	12.84288
X Variable 1	0.25926467	0.096149276	2.696481	0.012358	0.061241667	0.799205

RESIDUAL OUTPUT

Observation	*Predicted Y*	*Residuals*
1	0.92756445	-0.157564447
2	1.01052914	0.299470859
3	0.89126739	-0.368732607
4	0.38570129	0.795701287
5	0.65792919	-0.48207081
6	0.47644392	0.023556078
7	0.76682035	-0.296820352
8	0.82385858	-0.233858579
9	0.77719094	0.162809061
10	0.38829393	-0.128293934
11	0.38829393	-0.128293934
12	0.73570859	0.124291409
13	0.8471924	-0.147192399
14	0.34421894	0.12578106
15	0.73311594	-0.323115945
16	0.52311156	0.186888438
17	0.50237039	-0.082370389
18	0.70718948	-0.287189478
19	0.79533947	-

		0.495339465
		-
20	0.42199834	0.361998341
21	0.769413	0.360587002
		-
22	0.67089242	0.080892424
		-
23	0.47125863	0.261258628
		-
24	0.79533947	0.195339465
25	0.54644538	1.043554618
26	0.36755276	0.41244724
27	0.36496011	0.385039886

ПЕЧАТНО ДЕЛО

3. ΣΥΝΟΨΗ

Στον ελληνικό τραπεζικό χώρο τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονη κινητικότητα και επέκταση των δραστηριοτήτων και των δικτύων στις χώρες της Βαλκανικής. Ως το μοναδικό μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης που γειτνιάζει με τις χώρες της βαλκανικής, οι έλληνες τραπεζίτες έχουν μοναδικά πλεονεκτήματα έναντι του ανταγωνισμού. Έχοντας «όπλο» την αυξημένη ρευστότητα, ως συνέπεια των μεγάλων κερδών που αποκόμισαν από την έκρηξη της λιανικής τραπεζικής στην Ελλάδα, μπορούν και να επενδύσουν και να εκμεταλλευτούν έγκαιρα τις ευκαιρίες όπου και όταν αυτές παρουσιάζονται.

Στην Ρουμανία και την Βουλγαρία, προ των πυλών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και οι δύο, οι μεγάλες κινήσεις έχουν ήδη γίνει. Εγχώριοι τραπεζικοί οργανισμοί έχουν εξαγορασθεί και το μόνο απομένει είναι η οργάνωση και η μεταφορά τεχνογνωσίας προκειμένου να λειτουργούν με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Αντίστοιχα οι ελληνικές τράπεζες που αναπτύσσονται στις χώρες αυτές με αυτόνομο δίκτυο στοχεύουν τουλάχιστον στον διπλασιασμό των καταστημάτων τους τα επόμενα δύο χρόνια. Κοινός στόχος τους είναι ως το 2008 , το 20% των εσόδων τους να προέρχεται από τις δραστηριότητες στην βαλκανική.

Στη Σερβία η εικόνα είναι λίγο περισσότερο πολύπλοκη. Μετά την διάλυση της Ομοσπανδιακής Δημοκρατίας της Γιουγκοσλαβίας, την κοινή πορεία Σερβίας και Μαυροβουνίου τα επόμενα 16 περίπου χρόνια, το δημοψήφισμα της 21^{ης} Μαίου 2006 οδήγησε στην απόσχιση των δύο χωρών. Βέβαια οι όποιες κινήσεις είχαν γίνει επί σερβικού εδάφους και αφορούσαν εξαγορές σερβικών πιστωτικών ιδρυμάτων. Οι ελληνικές τράπεζες άρχισαν να δραστηριοποιούνται έντονα στην περιοχή κατά το 2005 συμμετέχοντας ενεργά στους διαγωνισμούς για την απόκτηση πιστωτικών ιδρυμάτων. Το γεγονός όμως ότι η περιοχή βρίσκεται κοντά στην έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την Ευρωπαϊκή Ένωση έχει οδηγήσει σε υψηλά επίπεδα το τίμημα που πρέπει να καταβληθεί για τον έλεγχο μιας κρατικής σερβικής τράπεζας.

Η σύγκριση των ελληνικών τραπεζικών ιδρυμάτων με τους μεγάλους ευρωπαϊκούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς οδήγησε σε πολύ ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Η διάρθρωση των κερδών τους διαφέρει σημαντικά και στηρίζεται κατά πολύ μεγάλο ποσοστό στις επενδύσεις που έχουν πραγματοποιήσει στο εξωτερικό και ειδικότερα στις χώρες της Νοτιοανατολικής και Κεντρικής Ευρώπης. Η διείσδυσή τους δεν περιλαμβάνει μόνο την Ρουμανία, την Βουλγαρία και την

Σερβία αλλά και την Ουκρανία, Πολωνία, Σλοβενία και Σλοβακία όπου οι ευκαιρίες για επικερδείς επενδύσεις είναι μεγάλες την τρέχουσα περιόδο. Οι ελληνικές τράπεζες, με ελάχιστες εξαιρέσεις, τον τελευταίο χρόνο άρχισαν να εκπονούν μελέτες σκοπιμότητας για την επέκταση τους στις ανωτέρω χώρες. Επίσης εξαγορές γίνονται πλέον και μεταξύ μεγάλων ευρωπαϊκών πιστωτικών ιδρυμάτων εξασφαλίζοντας οικονομίες κλίμακας που κατ' επέκταση θα οδηγήσουν στην προσφορά ανταγωνιστικότερων όρων συνεργασίας στους πελάτες τους.

Είναι γεγονός ότι οι επενδύσεις που πραγματοποιούνται από τους έλληνες τραπεζίτες χαρακτηρίζονται από εξωστρέφεια και ακολουθούν την πορεία που μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα έχουν χαράξει. Εξάλλου πρόκειται για δυναμικές τράπεζες στην Ελλάδα που προβαίνουν σε δυναμικές επενδύσεις στο εξωτερικό προκειμένου να διατηρήσουν σε υψηλά επίπεδα τα κέρδη τους και να αυξήσουν τον πλούτο των μετόχων τους. Αντίθετα οι μεγάλες ευρωπαϊκές τράπεζες έχουν κάνει τεράστιες επενδύσεις στις χώρες αυτές έχοντας καταφέρει να αποκτήσουν ισχυρή παρουσία και υψηλό ποσοστό των συνολικών τους κερδών να προέρχεται από την εκεί λειτουργία τους.

Για το τέλος θα λέγαμε ότι ο τραπεζικός κλαδος γενικότερα διανύει μια πορεία μεγάλων αλλαγών και ανακατατάξεων, Το σύγχρονο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον απαιτεί ευέλικτους οργανισμούς με σύγχρονο τρόπο λειτουργίας, σύγχρονες αντιλήψεις, διεθνοποιημένο προσανατολισμό και προϊόντα τόσο εξειδικευμένα που να καλύπτουν και τις πιο ειδικές ανάγκες. Η μέλετη μας έδειξε ότι ευτυχώς η Ελλάδα, μέσω των πιστωτικών της ιδρυμάτων, στη νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται μόνο απλός θεατής δεν θα είναι.-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

31.12.2005

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας δραστηριοποιείται στην γείτονα χώρα μέσω της θυγατρικής Τράπεζας United Bulgarian Bank AD, η οποία συγκαταλέγεται ανάμεσα στις τρεις μεγαλύτερες τράπεζας της χώρας, διαθέτοντας ένα δίκτυο 134 μονάδων και 2.158 ατόμων προσωπικό.

ALPHA BANK

Ο Όμιλος της **ALPHA BANK** δραστηριοποιείται στην γείτονα χώρα μέσω ενός δικτύου 15 σήμερα υποκαταστημάτων με 106 συνολικά εργαζόμενους .

EFG EUROBANK – ERGASIAS

Ο Όμιλος της **EFG EUROBANK – ERGASIAS** δραστηριοποιείται στην γείτονα χώρα μέσω της θυγατρικής Τράπεζας Bulgarian Postbank, κατέχοντας ποσοστό 98,7%, αριθμώντας 142 καταστήματα και 1.355 άτομα προσωπικό.

EMPORIKI BANK

Ο Όμιλος της **EMPORIKI BANK** δραστηριοποιείται στην γείτονα χώρα μέσω της θυγατρικής της Emporiki Bank Bulgaria EAD με δίκτυο 8 καταστημάτων και 75 εργαζόμενους.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ο Όμιλος της **Τράπεζας Πειραιώς** διαθέτει παρουσία με δίκτυο 65 καταστημάτων εκ των οποίων τα 16 είναι καταστήματα της Τράπεζας Πειραιώς ενώ τα υπόλοιπα 49 ανήκουν στην θυγατρική της Piraeus Eurobank.Προβλέπεται ότι μέσα στο πρώτο εξάμηνο του 2006 θα έχουν ολοκληρωθεί οι διαδικασίες συγχώνευσης της τοπικής τράπεζας Eurobank με τα καταστήματα της Τράπεζας Πειραιώς.

31.12.2005

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας δραστηριοποιείται μέσω της θυγατρικής Banca Romaneasca SA, αριθμώντας δίκτυο 46 καταστημάτων και προσωπικό 871 ατόμων ενώ μέσω της θυγατρικής της ETEBA Romania SA παρέχει υπηρεσίες brokerage και investment banking.

ALPHA BANK

Ο Όμιλος της ALPHA BANK δραστηριοποιείται μέσω της θυγατρικής της Alpha Bank Romania διαθέτοντας ένα δίκτυο 30 καταστημάτων και 855 υπαλλήλους.

EFG EUROBANK – ERGASIAS

Στην Ρουμανία η EFG EUROBANK – ERGASIAS κατέχει ποσοστό 62,74% της Bancopost SA. η οποία αριθμεί 151 καταστήματα και 3.611 εργαζόμενους ενώ κατέχει την έβδομη θέση μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην χώρα.

EMPORIKI BANK

Ο Όμιλος της Emporiki Bank δραστηριοποείται στην γειτονική χώρα μέσω της θυγατρικής της Emporiki Bank Romania SA αριθμώντας 7 καταστήματα και 112 άτομα προσωπικό.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ο Όμιλος της Τράπεζα Πειραιώς δραστηριοποιείται στην γειτονική χώρα με την Piraeus Bank Romania η οποία διαθέτει συνολικά 30 καταστήματα.

ΕΓΝΑΤΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

Τέλος στην Ρουμανία δραστηριοποιείται και η Εγνατία Τράπεζα μέσω της θυγατρικής της Egnatia Bank Romania SA η οποία αριθμεί δίκτυο 3 καταστημάτων και 62 υπαλλήλους.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας δραστηριοποιείται με αυτόνομο δίκτυο 28 καταστημάτων και 336 εργαζόμενους.

ALPHA BANK

Ο Όμιλος της ALPHA BANK δραστηριοποιείται μέσω της προσφάτως αποκτηθείσας Jubanka a.d. που διαθέτει 86 καταστήματα και 1.300 υπαλλήλους. Έντος του 2006 τα 3 αυτόνομα καταστήματα της Alpha Bank που λειτουργούσαν στο Βελιγράδι θα ενσωματωθούν στο δίκτυο της Jubanka..

EFG EUROBANK – ERGASIAS

Στην Σερβία η EFG EUROBANK – ERGASIAS δραστηριοποείται μέσω της θυγατρικής της EFG EUROBANK a.d Beograd με 27 καταστήματα και 516 άτομα προσωπικό. Τον Σεπτέμβριο του 2005 ο όμιλο της EFG EUROBANK – ERGASIAS απέκτησε το 62,3% τω μετοχών της Nacionalna stedionica-banca (NSB) η οποία αριθμεί 70 καταστήματα σε όλη την χώρα και απασχολέι 901 άτομα προσωπικό . Αξίζει να σημειώσουμε ότι αθροιστικά οι δύο τράπεζες μαζί διαθέτουν το τέταρτο μεγαλύτερο δίκτυο καταστημάτων στην χώρα και συγκαταλέγονται ανάμεσα στα 10 μεγαλύτερα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Ο Όμιλος της Τράπεζα Πειραιώς απέκτησε μέσα στο 2005 την Atlas Bank η οποία δραστηριοποιείται στη χώρα με ένα δίκτυο 12 καταστημάτων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. Βιβλία

- Jarrett J (1993), «Μέθοδοι προβλέψεων για οικονομικές – επιχειρηματικές αποφάσεις», Gutenberg.
- Κονδύλης Ε. (1996), «Στατιστικές Τεχνικές Διοίκησης Επιχειρήσεων», Interbooks.
- Νιάρχος Ν., (1996), «Χρηματοοικονομική Ανάλυση Λογιστικών καταστάσεων», Σταμούλης Α.

Β. Αρθρογραφία

- Commission of European Communities (2005), ‘‘Communication from the Commission the preparedness of Serbian Montenegro negotiate a Stabilization and Association Agreement with the EU’’, Brussels
- Economist Intelligence Unit (2005), ‘‘Serbia – Montenegro : Country Report’’
- European Parliament – Directorate General for External policies – Policy Department (2004), ‘‘The political and Economic Situation of Serbia – Montenegro and its Relations with the EU’’, Brussels
- International Monetary Fund (2005), ‘‘Serbia and Montenegro : Selected issues and statistical appendix’’, IMF Country report No 05/232
- Mylonas P.(2005), ‘‘South Eastern Europe and Mediterranean Emerging Market Economies Bulletin’’,vol.6 issue 4, National Bank of Greece
- Alpha Bank (2004), Οικονομικό Δελτίο τεύχος 92
- Καθημερινή (2006), Ρουμανία: ευκαιρίες ανάπτυξης...στη γη των Καρπαθίων, Real Estate, τεύχος 62
- Polster A. (2006), Financial Market Special, Deutsche Bank Research(EU Monitor 31)
- Bank Austria Creditanstalt (2005): BA-CA Comparison of Banks: International Banks in New Europe 2004/2005, Bank Austria Creditanstalt

- Δαμουλιάνου Χ. (2003), «Αγώνας για οικονομική ανάκαμψη στη Σερβία», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Δόγα Α. (2006), «Τραπεζικός κλάδος: Νέα Ελληνική επέκταση στη Βαλκανική αγορά» Η ΝΑΥΤΕΜΠΟΡΙΚΗ
- Καλλέργης Κ. (2006), «Τον Οκτώβριο η ένταξη Βουλγαρίας και Ρουμανίας», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Κεφαλάς Χ. (2006), «Ελληνική Επιχειρηματικότητα στη Νοτιοανατολική Ευρώπη», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Κυριακόπουλος Γ. (2006), «Ευκαρίες των ελληνικών τραπεζών στα Βαλκάνια», ΑΓΟΡΑ ΙΔΕΩΝ
- Νικολόφσκι Ζ. (2005), «Η ΕΕ επιβεβαιώνει την ανοικτή πολιτική της» South East European Times
- Παπαδογιάννης Γ. (2005), «Φρένο στη βαλκανική διείσδυση – Τα σχέδια των ελληνικών τραπεζών για επέκταση στις γειτονικές αγορές προσκρούουν στο περιορισμένο μέγεθός τους», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Παπαδογιάννης Γ. (2006), «Βαλκάνια, το Ελ Ντοράντο των ελληνικών Τραπεζών», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Παπαγογιάννης Γ. (2006), «Αμόκ ξένων επενδυτών για τις ελληνικές τράπεζες», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Παπαϊωάννου Γ. (2004), «Οι ελληνικές τράπεζες επεκτείνουν τα δίκτυά τους και διευρύνουν τις δραστηριότητές τους», ΤΟ ΒΗΜΑ
- Πεχλιβανίδης Γ.(2006), «Ενισχύουμε την εξωστρέφεια της Εθνικής Τράπεζας», Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Πουλέρες Γ. (2006), «Οι Έλληνες κατακτητές της Σερβίας», ΤΑ ΝΕΑ
- Στεργίου Λ. (2006) «Η παρουσία των ελληνικών Τραπεζών στη ΝΑ Ευρώπη» Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Στεργίου Λ. (2006) «Νέες εξαγορές σε Τράπεζες και ενέργεια – Οργασμός αναμένεται το 2006 διεθνώς» Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
- Ισοτιμία (2005), «Επέλαση ξένων τραπεζών στις αγορές των Βαλκανίων και της περιοχής της Ν.Α Μεσογείου – Τι αναφέρει μελέτη της ΕΤΕ», ΙΣΟΤΙΜΙΑ

- Hope K. (2005), «Πεδίο τραπεζικής μάχης η αγορά της Σερβίας», FINANCIAL TIMES
- Merrill Lynch (2004), «Ελληνική επέλαση στα Βαλκάνια», FINANCIAL TIMES
- Λιδωρίκης Α. (2005), «Οι Ελληνικές τράπεζες στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων και της Ν.Α Ευρώπης» Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
- Μαντζούνης Δ.(2005), «Η επέκταση των ελληνικών Τραπεζών στην περιοχή της Νοτιανατολικής Ευρώπης» Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
- Μαντζούνης Δ. (2005), «Οι προκλήσεις για τις τράπεζες στις χώρες της Νοτιανατολικής Ευρώπης», ECONOMIST CONFERENCES
- Νανόπουλος Ν.(2005), «Οι διεθνείς τάσεις στις Τραπεζικές Συγχωνεύσεις και Εξαγορές και πιθανές επενέργειες στον Τραπεζικό κλάδο των χωρών της ΝΑ Ευρώπης» Ένωση Ελληνικών Τραπεζών
- Θωμόπουλος Π. (2004), «Η Ελλάδα των επενδύσεων», Τράπεζα της Ελλάδος

Γ. Διαδικτυακοί Τόποι

- www.agoraideon.gr
- www.ft.com
- www.balkantimes.com
- www.euro2day.gr
- www.bnb.bg
- www.bnro.ro
- www.nbs.yu
- www.hba.gr
- www.nbg.gr
- www.alpha gr
- www.eurobank.gr
- www.emporiki.gr
- www.piraeusbank.gr

- www.ba-ca.com
- www.erstebank.com
- www.bawak.com
- www.bancaintesa.it
- www.unicredit.it
- www.capitalia.it
- www.fortis.com
- www.kbc.be
- www.dexia.be
- www.ing.be
- www.bd.com
- www.dresdner-bank.ch
- www.bnpparibas.com
- www.calyon.com
- www.socgen.com
- www.lcl.com
- www.nordea.com
- www.naftemporiki.gr
- www.kathimerini.gr

Δ. Άλλες Πηγές

- ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (2005), Ετήσιο Δελτίο 2004
- ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΠΕΙΡΑΙΩΣ (2004), Ετήσιο Δελτίο 2003
- EFG EUROBANK ERGASIAS (2005), Ετήσιο Δελτίο 2004
- ALPHA BANK (2005), Απολογισμός Χρήσεως 2004
- ALPHA BANK (2004), Απολογισμός Χρήσεως 2003
- EMPORIKI BANK (2005), Ετήσιο Δελτίο 2004
- EMPORIKI BANK (2004), Ετήσια Έκθεση 2003
- ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ (2005), Ετήσιο Δελτίο Εταιρικής Χρήσης 2004
- BULGARIAN NATIONAL BANK , Annual Report 2004

- BULGARIAN NATIONAL BANK, Annual Report 2003
- NATIONAL BANK OF ROMANIA, Annual Report 2004
- NATIONAL BANK OF ROMANIA, Annual Report 2003
- NATIONAL BANK OF SERBIA, Annual Report 2004
- NATIONAL BANK OF SERBIA, Annual Report 2003
- ALPHA BANK (2004), South Eastern Europe Monitor, October
- ALPHA BANK (2004), South Eastern Europe Monitor, November
- ALPHA BANK (2004), South Eastern Europe Monitor, December
- ALPHA BANK (2005), South Eastern Europe Monitor, January
- ALPHA BANK (2005), South Eastern Europe Monitor, February
- ALPHA BANK (2005), South Eastern Europe Monitor, September

ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΕΡΓΟ

ПЕЧАТНО ПЕРА